

moteris

1964

4

liepa
rugpjūtis

T U R I N Y S

J. M. Matienė	1944—1964 metai	1
J. Narūnė	Saulei nusileidžiant (eil.)	2
O. Jasienė	Biržų pilis (eil.)	
A. Prižgintaitė	Gintaro karoliai (eil.)	
E. Vydiene	Baisi naktis (eil.)	
Dr. K. Karvelis	Socialinės problemos	3
K. Donelaitis	Šuo Didgalvis (eil.)	6
D. Petrutytė	Montessorinė laisvė	7
J. Narūnė	Jie ėjo dviese (eil.), Floridoje (eil.)	9
S. Butkevičienė	Alkoholizmo problemos	10
D. Brazytė	Derliaus rinkėjai	12
• Šeima ir mokykla	Jaunųjų kūryba	15
	V. Birgelytė, J. Bradūnas, M. Pračkaila	
	Kun. B. Liubinas — Vasario 16 gimnazija	17
	Kan. dr. J. Končius — Pas lietuvius Lenkijoje	18
• Moterys pasaulyje	V. R. Saudargienė — Liaudies šokio istorinė apžvalga	21
		22
• Knygų apžvalga	Dr. J. Balys — Lietuvių tautosakos lobiai	23
	B. Ciplijauskaitė — Pietų Europos moterys	25
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	26
• Šeiminių kampelis	Veda A. Rusinienė	28

ILIUSTRACIJOS

Elena Urbaitis	Kompozicija	3
Elena Urbaitis	Kompozicija	5
Lietuvių liaudies menas	Šv. Ona	7
Elena Urbaitis	Raudonasis judėjimas	8
Rembrandt	Sūnaus palaidūno grįžimas	10
E. Skapaitė-Rundzaitienė	Nelaisvėje	11
S. Smalinskienė	Žydintis sodas	13

“MOTERIS” Lietuvių Moterų Žurnalas Nr. 4 (40) 1964 m.
 Leidėjos: Kanados Lietuvių Katalikių Moterų Draugija.
 Vyr. redaktorė: Izabelė Matusevičiūtė.
 Administratorė: Bronė Pabedinskienė.

Redakcijos ir administracijos adresas: 57 Sylvan Ave., Toronto 4, Ontario. Spaudė “Žiburių”
 Spaudos Bendrovė, Toronto, Ont. Viršelis ir meninė priežiūra N. Kulpavičienės. Atskiro
 numerio kaina 75 ct. Prenumerata metams \$4.00.

“MOTERIS”, Lithuanian Women’s Magazine. 1964 No. 4 (40).

Printed by “The Lights” Printing and Publishing Co. Limited in Toronto. Single copy 75 c.

1944–1964 METAI

J. M. MATIENĖ

Ir vėl sukaktis. Nuo mūsų išbėgimo. Iš Lietuvos. Mums ne gėda prisipažinti, kad bėgome. Bėgome iš tėviškių, bėgome iš tėvynės. Verkėme, bet bėgome. Nes bėgome nuo mirties. Bėgome nuo žvėries. Bėgome nuo išniekinimo.

Bėgome, nes žinojome, kas ateina. Bėgome, nes branginame savo gyvybę, savo laisvę, savo asmenį.

Ir viską palikom: sodybas ir žemes, gimtąsias vietas, namus ir gyvulius, sodus ir gražiąsias lankas, upečius ir ežerus.

Su lagaminėliu rankose, su krepšeliu ant nugaros, su mažu vaiku prie krūtinės.

Bėgom į nežinią. Bėgom nuo priešo, ir nežinojom, ar rasim draugų. Viskam buvome pasirengę: nedateklams, karo grėsmei ir bomboms, sunkiems darbams.

Bėgome nuo priešo, kurį gerai pažinome per vienerius metus. Nuo priešo, kuris mūsų tautą buvo klas-ta pavergęs, melu maitinęs, botagu valdęs. Jis mūsų tautą kankino ištisus metus, kimšo nekaltus į kalėjimus, juos teisė ir žudė. Juos vežė į tyrlaukius, į negyvenamus plotus, į Sibiro miškus, į ledynus, į smėlio dykumas.

— — — — —

Karai pasibaigė. Armijos išsiskirstė po namus. Mes pasilikom tremty. Mums karas nepasibaigė. Priešas pastoviai pasiliko mūsų Tėvynėj. Mes negrįzome. Mes išsiblaškėme po laisvas valstybes. Išsibarstėme po platus pasaulį. Išbarstėme ir savo jėgas. Ir šiandien savo darbais ir talentais ugdome svetimas tautas, tik mažą dalį skirdami savo tautai, savo tautos prisikėlimui.

Dvidešimt metų sukanka, kai mes ne namie. Dvidešimt metų bastomės po pasaulį. Mes matėme visas pasaulio tautas, visas laisvasias valstybes. Mes įgavome patyrimo. Mes prisirinkome žinių. Mes sukaupe-mė didelius turtus, kuriuos ir šiandien dar manome panaudoti laisvajai mūsų tėvynei. Juk ji kelsis. Ji bus.

Ji ir vėl žydės gražiais žiedais, laisvės žiedais, tiesos ir meilės žiedais. Bus Lietuva, kur nebus priespaudos, kur nebus neapykantos, kur nebus keršto ir pagiežos savo broliui, savo artimui.

Mes susijungsim su savo kenčiančiais broliais dabartinėj svetimo mindžiojamoj Lietuvoj. Mes susijungsim su broliais, grįžusiais iš vergų stovyklų, iš kalėjimų. Daug jų nebus — bus palūžę sveikata, bus netekę savo gyvybių ar žuvę svetimose nesvetingose žemėse.

Ir mes visi apsijungę, vėl kursime savo Lietuvą.

Iprasminkime savo tremtį pasirengimais, mokslu, patyrimu. Iprasminkime Lietuvos vardo kėlimu. Iprasminkime savo buvimą tremty naudingais ir gražiais darbais, ir palikime savo gyventose vietovėse gero žmogaus vardą — lietuvių vardą.

— — — — —

Dvidešimt metų vilčių. Dvidešimt metų tikėjimo. Dvidešimt metų laukimo. Ir vis dar galo nematyti. Savo širdy nešiojamės nuskriausto žmogaus širdgėlą. Mūsų tauta ir jos visi vaikai yra nuskriausti. Nuskriausti neteisėbės. Nuskriausti melo. Nuskriausti istorinio niekšingumo. Ir mes nežinome, kur jieškoti teisybės, kur jieškoti žiaurių klaidų atitaisymo.

Ateina naujos kartos. Ir čia, ir ten. Mes kartu su poetu statome sau klausimą — “ar joms besuprantama bus?” Ar joms besuprantama bus mūsų kančių kelias, mūsų nemiegotos naktys, mūsų be laiko nuvytę veidai?

Ir spėjame: kiek dar laiko truks mūsų tremties dienos? Spėliojame ir kartu matome, kaip daug jau sudužo mūsų vilčių. Tremties dienos kaip jūros bangos — išskyla galingai ir lūžta prie kranto.

Tenemažėja mūsų viltys. Tenenyksta mūsų tikėjimas teisybe ir teise, nes mes tikime gerosios žmonijos pergale ir mūsų Tautos prisikėlimu.

Vergijos jubilėjų mes daugiau nešvėsime.

ONA JASIENĖ

B I R Ž Ū P I L I S

Pasakėm tada sudie,
Jaunystės sparnus jau pakėlę,
Kvepiančioms alyvoms
Ir Tau, samanota pilie.

Likimas mums leido
Lankyti žydro Dunojaus krantus,
Snieguotas kalnų viršūnes,
Mindžiot indėnų takus.

Tik tu, brangi, samanota pilie,
Gali būt rami: —
Niekur nesustojom,
Niekas nesurišo dar mūsų širdies.

ALD. PRIŽGINTAITĖ

GINTARO KAROLIAI

Gintaro geltono dovanų sesutei...
Baltijos tas auksas guli man delne —
jį karštai bučiuoju ir glaudžiu prie veido,
ir girdžiu lyg vėliai jūrą ošime — —
Vėsūs tie karoliai, kaip jos šaltos bangos,
juos deduos ant kaklo, gelia širdyje —
suskaitau kiekvieną ir sunku taip daros,
nes jų tiek, kiek metų svetimam krašte...

JANINA NARŪNĖ

SAULEI NUSILEIDŽIANT

Saule!
Šaukiu ištiesusi rankas tavęsp,
O tu jau nusileidi...
Ir liūdinti seku,
Kaip auksas išsilieja vakaruos,
Kaip purpuro žaros
Teptukai dažo dangų...

Ir gaila kažkodėl,
Kad pasakyt turiu
Sudiev...
Sudievu saule!...

Ir nyku man tave taip palydėjusiai,
Ir vakaro malda į Dievą keliasi —
Juk niekas nebepaguos
Mano liūdnuos
Takeliuose...
Juk niekas daugiau,
Kaip tik tai JIS!

E. VYDIENĖ

BAISI NAKTIS

Baisi naktis, tamsybių šmėkla,
Įslinko į ramius mūsų namus.
Pragaro tarnų mesta sėkla
Augo ir skleidė juodus žiedus.

Aš skyniau juos per visą naktį
Ir deginau širdies ugnim.
Biaurus jų kvapas nešė mirtį
Daug metų statytom pilim.

Drebėdama iš baimės žūti
Tam košmare tamsios nakties,
Aš uždegiau vaikų žvakutę
Giliausiam užkarpų širdies.

Nejau pasieks gražiausią šviesą
Ir ją užpūs tamsi naktis.
O, Viešpatie, suteik man jėgą,
Daug galingesnę nei mirtis!

KOMPOZICIJA

ELENA URBAITIS

SOCIALINĖS PROBLEMOS

DR. KAZYS KARVELIS

Gyventojai ir jų prieauglis

Ši problema globaliniu požiūriu yra laikoma pačia pagrindine socialine problema, kadangi ji yra priežastis visos eilės kitų problemų. Šiandien ant žemės rutulio gyvena apie trys milijonai žmonių, jei mirtingumo ir gimimų santykis liks tas pats, tai 1980 metais tikimasi dar 2 milijonų. Šitie skaičiai jau yra atkreipę dėmesį atitinkamų specialistų ekonomistų, sociologų ir kitų suinteresuotų pareigūnų. Nelaimė, pusė viso žemės rutulio gyventojų yra Azijoje, kuri jau ir šiandien desperatiškai kovoja su skurdu, neraštingumu ir ligomis. Duomenys rodo, kad gyventojų proporcija tarp Azijos ir kitų keturių kontinentų ateityje dar padidės Azijos nenaudai. Gyventojų amžiaus pasiskirstymas irgi rodo liūdnus duomenis. Pakilus žmogaus amžiaus vidurkiui ir sumažėjus naujagimių mirtingumui, paaiškėjo, kad skaičius asmenų, kurie patys nieko neprodukuodami, auga tose valstybėse, kurios mažiau turi maisto, dangos, pastogės, ir kitų gėrybių. Azijoje jaunuolių iki 11 metų amžiaus, kurie yra laikomi negaminančiais, yra 40%, Europoje tik pusė to – 20% visų gyventojų. Šis faktas veda į kitą socialinę problemą – švietimą. Remiantis šia proporcija šimtui vokiečių tenka 20 mokyklinio amžiaus vaikų, kurie ne tik nieko negamina, bet dar reikalingi

gi specialių lėšų mokslui, tuo tarpu azijiečių tenka 40 mokyklinio amžiaus vaikų, reikalingų panašios paramos. Ši proporcija nebūtų tokia skaudi, jei azijiečio pajamos būtų bent dvigubai didesnės už vokiečio, tačiau tikrumoje yra visai priešingai, – vokiečio ir išlaidos vaikų švietimui proporcingai mažesnės, o pajamos keleriopai didesnės.

Gyventojų proporcija virš 60 metų yra truputį palankesnė Azijai. Čia jie sudaro 3,5-7,7 nuošimčio. Europoje tarp 10,1 ir 15,7, ir Jung. Valstybėse 12,2%. Šie domenys, kylant sveikatingumui ir higienai, keičiasi, bet Azijos ir Afrikos nenaudai. Azija ir Afrika yra atsidūrusios užburtame rate, kadangi kylant sveikatingumui ir žmogaus higienai, naujagimių mirtingumas mažėja ir žmogaus amžius ilgėja, o maisto ir kitų gėrybių kiekis pasilieka beveik tas pats. Čia savo duosnią ranką tiesia Amerika, bet to permaža, jei pati valstybė nededa pastangų atitinkamam socialiniam piliečio gerbuvui pakelti. Pažangiausia Azijos valstybė gyventojų prieaugliui per daug nesipriešina. Jai sunkiau sekasi išspręsti maisto klausimą. Tačiau ir šiam klausimui jie įžiūri išeitį. Jų maitintoja – tai jūra. Okeanografija šiandieninėje Japonijoje yra augščiau pastatyta, negu kuriame kitame krašte. Jie yra pilnai įsitikinę, kad jūros gėlių turi neišsemiamus

maisto šaltinius ir ten jie tikisi sprendimo maisto problemai.

Lietuva niekad neturėjo gyventojų pertekliaus ir jų maitinimo problemos. Paskutiniai gyventojų surašymai pokariniais metais neduoda jokie pagrindo galvoti apie gyventojų perteklių.

Gyventojų judėjimas iš kaimo į miestą

Ši socialinė problema ir globaliniu ir Lietuvos mastu statoma antroje vietoje. Ji nesiriboja nei kontinentais, nei rasėmis, nei tautų bei valstybių ekonominiu progresu. Aiškiai nustatyta, kad supramonintuose kraštuose didesnis procentas gyventojų turi tendencijos išsikelti į miestus. Šio judėjimo pagrindine priežastimi tenka laikyti miesto gyvenimo patrauklumą, palyginus jį su kaimo gyvenimu. Miestas duoda geresnės darbo sąlygas, geresnės galimybes vaikų mokslui, geresnius uždarbius ir eilę kitų socialinių privalumų, kurių kaime negalima tikėtis. Su šiuo gyventojų judėjimu yra susijusių ir kitų socialinių problemų.

Verta dėmesio Popiežiaus Jono XXIII Enciklika „Mater et Magistra“, kuri, tarp kitų socialinių problemų, plačiai nagrinėja ir gyventojų iš kaimo į miestą kilnojimąsi. Pagal šios enciklikos socialinius principus pažangioji valstybė turėtų traktuoti visus piliečius ir visas verslo rūšis vienodai. Žemės ūkio darbininkas neturi jaustis stovįs žemiau už pramonės darbininką. Šiam tikslui viešosios valstybės institucijos turi pasirūpinti, kad kaimas turėtų gerus kelius, patogų susisiekimą su miestais, geriamą vandenį, atitinkantį higienos reikalavimams, gražius ir patogius gyvenamus namus ir kitus pastatus, sveikatos apsaugą, atitinkamą mokyklos tinklą ir transportaciją į jas, atitinkamas žemės ūkio mokyklas ir visus kitus patogumus, kuriuos turi miestas. Taip pat kiekvienas žemės ūkio darbininkas turi turėti tokias pačias poilsio sąlygas, kaip ir pramonės darbininkas. Išpildžius šias sąlygas, socialinio gerbūvio skirtumai tarp kaimo ir miesto turėtų išsilyginti, o tuo pačiu dingtų ir pati problema. Romos Katalikų Bažnyčia padarė didelį progresą su šia ir kitom dviem ankstyvesnėm, socialinį klausimą liečiančiom, enciklikom. Bažnyčia, kaip vėliausios enciklikos parodo, aiškiai stoja už socialinį teisingumą.

Ateities Lietuvos kaimo gerbūvio kėlimas bus labai komplikuotas. Visa tai kas buvo pasiekta per nepriklausomos Lietuvos žemės reformą, šiandien jau nebeegzistuoja. Dabar yra ten didžiuliai kolchozai, kurie, Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir įsijungus į Vakarų kultūros sferą bei laisvąjį ūkį, turės būti vėl išskirstyti privatiems žemvaldžiams. Kolchozinė sistema laisvajam ūkiui visai nepriimtina. Tą rodo jau vien tik statistiniai duomenys. Jei kada nors lietuviai turėjo norą apleisti kaimą, tai dažniausiai jieškodamas tik geresnių gyvenimo sąlygų. Šiandien lietuviai bėga iš kaimo norėdamas išvengti bado. Kolchoze jo metinis uždarbis siekia keletą svarų javų ir keletą ar keliolika rublių. Iš šio uždarbio jis pragyventi negali. Dar didesnis vargas, kai šeimoje yra karšinių ar paliegių, su kuriais tenka dalintis ir tais menkučiais uždarbiais. Ten yra daugybė socialinės globos įstatymų, tačiau pats efektingiausias yra tas, kuris pabrėžia: „Kas nedirba, tas nevalgo“. Palyginus šiandieninės Lietuvos kolchozą su miestu, skirtumas neabejotinai būtų didesnis, negu kurioje Azijos ar Afrikos tautoje. Šių motyvų verčiami kaimiečiai, dabartiniai kolchozininkai, veržiasi į miestą, kuriame jų vai-

kams didesnės galimybės įgyti mokslą, o jiems patams daug lengviau pragyventi. Esantieji duomenys nerodo, kad Lietuvos kolchozininkai sustotų slinkę į miestus. Prisimenant, kad vienintelis kelias sulaukyti kaimo gyventojų kėlimąsi į miestus yra išlyginimas socialinio gerbūvio skirtumo tarp kaimo ir miesto. Būsimos nepriklausomos Lietuvos valdžios laukia didelis darbas. Juo daugiau metų Lietuvai teks praleisti okupacijoje, juo ši sunki našta sunkės, nes kolchozo gerbūvis nekyla ir jokie progreso nerodo socialinėje srityje.

Socialinis aprūpinimas yra vienas iš svarbiausių motyvų kiekvienam besikeliančiam iš kaimo į miestą. Labai sunku yra paneigti šį faktą, kai žinoma, kad daugumoje pasaulio valstybių socialinis draudimas taikomas visiems pramonės darbininkams, išskyrus žemės ūkį.

Darbo apsauga

Darbo apsauga plačiąja prasme apima samdos sąlygas, darbo laiką, atlyginimą, atostogas, poilsį darbovietėje, darbo higieną ir techninę apsaugą, socialinį draudimą, darbininkų švietimą, butų problemą ir profesinio organizavimosi teisę. Šiandieniniai darbo apsaugos įstatymai yra rezultatas ilgos kovos tarp laisvojo darbininko ir laisvojo įmonės savininko. Kadangi varžovai labai nelygūs ir interesai labai skirtingi, tad natūraliai turėjo atsirasti pakankamai pajėgus ir bešališkas tarpininkas, kuris išspręstų susidariusius darbo santykių problemas. Šiuo tarpininku yra valstybė. Nors valstybė, tarpininkaudama tarp darbdavio ir darbininko, ir nustato pagrindines darbo apsaugos gaires įstatymų formoje, tačiau pačias detales palieka darbdavio ir darbininko susitarimui. Darbininkai suprato, kad palankių darbo apsaugos įstatymų gali tikėtis tik būdami gerai organizuoti. Ši situacija išugdė unijas ir profesines sąjungas, kurios atstovauja darbininkų interesus. Labiausiai išigalėjo ir geriausių rezultatų atsiekė unijos Amerikoje ir kitose anglo-saksų šalyse. Čia jos šiandien vykdo darbo apsaugą plačiausia prasme. Jos kas kelinti metai pasirašo su darbdaviais kolektyvines darbo sutartis, kuriose numatoma iki detalių darbo sąlygos, atlyginimas, darbo laikas, dirbančiųjų apsauga, atostogos, darbo higiena, kompanijos pensijų fondai, darbininkų švietimas ir visa eilė kitų detalių. Šias sąlygas unijos beveik diktuoja. Kiekviena pasirašoma sutartis vis neša darbininkams didesnius ar mažesnius laimėjimus.

Įstatyminė darbo apsauga egzistuoja ir Sovietų Sąjungoje. Ten nuo 1922 m. jau veikia 8 valandų darbo diena, kuri dabar yra sutrumpinta. Tačiau praktiškai ten visų darbo apsaugos taisyklių niekas nesilaiko. Darbdavys ir valstybė Sovietų Sąjungoje yra beveik tas pats. Tarp darbdavio ir darbininko jokių derybų, liečiančių darbo apsaugą, visai nėra. Darbininkai ir tarnautojai dažnai verčiami ilgiau dirbti nei tik darbo, bet ir poilsio dienomis, dalyvaujant privalomose talkose, kurias rengia įvairios komunistinės įstaigos bei organizacijos. Atlyginimas už tokias talkas arba visai nemokamas, arba jis „savonoriškai“ paaukojamas kokiam nors skambiam tikslui. Sovietų Sąjunga dar tik prieš keletą metų panaikino priverčiamą darbą, arba tiksliau kvalifikuojant, vergų darbą, apie kurį net nebemini jokios progresyvios šalies socialiniai įstatymai, nes tai jau laikoma visai užmirštu dalyku.

Nepriklausomos Lietuvos darbo apsaugos įstatymai prilygo to meto pažangiųjų valstybių šios rūšies

įstatymams. Nuo 1919 metų mes turėjome Darbo Inspekcijos instituciją, kurios tikslas buvo prižiūrėti darbo apsaugos įstatymų vykdymą. Jau nuo 1919 m. turėjome 8 val. darbo dieną ir 6 dienų darbo savaitę. Nuo 1929 m. veikė žemės ūkio darbininkų samdos įstatymas su vykdomaisiais nuostatais ir taisyklėmis. Mes stokojome tik šių įstatymų praktiško pritaikymo gyvenime. Jei stambesnės įmonės dar laikėsi darbo apsaugos įstatymų, tai smulkiosios įmonės su keliais darbininkais ir žemės ūkio darbininkai dirbo nuo saulės iki saulės be jokių atostogų, apgyvendinti labai abejotino higieniškumo patalpose ir dažnai natūra apmokami, nors įstatymai to ir neleidė. Pagrindinė priežastis šio socialinio neteisėtumo buvo ta, kad mūsų darbininkai neturėjo savo tinkamų atstovybių, unijų ar profesinių sąjungų, kurios gintų darbininkų interesus prieš darbdavius, kurie stengėsi kuo daugiau laimėti iš darbininko. Gi pastarasis, nors ir turėjo teisę ginti savo interesus, to dažniausiai neatlikdavo arba dėl nesugebėjimo, arba dėl baimės sueiti į konfliktą su darbdaviu. Nelengva būdavo, sakysim, ūkininko pusberniui ar malūno darbininkui susigaudyti darbo teisėje, kai jis dažnai dar neturėdavo nei pradžios mokyklos pažymėjimo. Be to, betkoks ginčas su darbdaviu, nors darbininkas ir teisis būtų, dažniausia baigėsi atleidimu iš darbo. Paprastai darbdaviai nemėgsta "teisybės jieškančių" darbininkų, kadangi, jų nuomone, tai demoralizuoja kitus darbininkus. Ten, kur yra unijos ir profesinės sąjungos, darbininkas šios situacijos neturi, kadangi jis su darbdaviu tiesiogiai nesidera. Darbininkai sa-

vo reikalavimus pareiškia savo atstovams, kurie juos perduoda atitinkamoje formoje savininkui ir įmonės vadovybei. Deja, Lietuvoje profesinės sąjungos ir kitokios darbininkų organizacijos gyvavo tik iki 1926 m. perversmo. Po perversmo visos darbininkų šios rūšies organizacijos buvo uždarytos. 1936 metais buvo įsteigti Darbo Rūmai, tačiau tai jau buvo daugiau kultūriniais reikalais institucija. Pati Darbo Rūmų struktūra rodė, kad tai yra daugiau valdžios institucija darbininkų reikalams, o ne pačių darbininkų organizuota institucija jų reikalams ginti.

Darbo apsaugos srityje yra du labai jautrūs ekonominiai ir socialiniai klausimai: šeimos ūkio pajamos ir darbo atlyginimas. Su šiais klausimais ir jų sprendimu yra labai glaudžiai susijęs ne tik individo socialinis ir ekonominis gerbūvis, bet ir pačios valstybės. Juo geriau ir teisingiau yra sutvarkytas atlyginimo klausimas, tuo geresnės socialinės sąlygos turi šeima, tuo pažangesnė socialiniuose reikaluose laikoma ir pati valstybė. Valstybės, jausdamos šių klausimų svarbą, turi darbo atlyginimo minimumus. Tai yra įstatymu numatytas minimalinis atlyginimas, kuris reikalingas darbininkui mokėti už darbo valandą. Tai yra pajamos, kurios atitinka minimalinę pragyvenimo išlaidom. Juo šios pajamos didesnės, tuo socialinis šeimos ir valstybės gerbūvis yra augštesnis. 1936-1937 metais Lietuvoje buvo praversti šeimos ūkio pajamų tyrinėjimai, kurių duomenys parodė, kad vidutinės lietuvių šeimos bruto metinės pajamos yra apie 3,276.68 litų, iš kurių darbo pajamos yra 85,7% visų pajamų. Panašus santykis yra ir kitose pasaulio

valstybėse. Taigi darbo atlyginimas yra ypatingos reikšmės socialinio gerbūvio veiksnys.

I jį atitinkamą dėmesį atkreipė zelandiečiai. 1894 metais N. Zelandija jau priėmė darbo atlyginimo minimumo įstatymą. Netrukus tokį įstatymą priėmė ir Australija. Iš ten darbo atlyginimo minimumo idėja atėjo į Europą ir tik po to persimetė į Amerikos žemyną. Lietuvoje bendro darbo atlyginimo minimumo įstatymo neturėjome. Nustatant darbo atlyginimo minimumą, nesitenkinama tik matematine kalkuliacija. Pažangiosios valstybės žmogaus darbą ir atlyginimą išskiria iš visų kitų gėrybių tarpo. Jau 1916 m. Jungtinių Amerikos Valstybių Kongresas išleido įstatymą, kuris įsakmiai pabrėžia, kad darbas neturi būti laikomas daiktu ar preke. Atlyginimo minimume yra įkalkuluota ir socialinio teisingumo ir humanizmo elementas. Neturėtų turėti įtakos į darbo atlyginimą darbininko lytis, amžius, ar kurie kiti požymiai. Taip pat socialinis teisingumas reikalauja respektuoti šeimos padėtį. Kas turi imtis šio uždavinio? Ši funkcija visose pažangiose valstybėse yra tvarkoma pačios valstybės. Valstybė, paskirstydama mokesčius, gausesnėms šeimoms taiko žemesnes normas, negu mažoms arba viengungiams. Be mokesčių dar yra visa eilė kitų priemonių šeimai paremti. Pati efektingiausia iš jų yra šeimos priedas.

Lietuvoje darbo pajamų mokesčiai atsižvelgdavo į šeimos sudėtį. Valstybės ir savivaldybių tarnautojams buvo mokami ir vaikų priedai. Privačioje pramonėje bei amatuose tie priedai buvo retai praktikuojami. O socialinis teisingumas diktuoja labai aiškiai, kad visi samdiniai, nežiūrint, kas yra jų samdytojai, būtų vienodai traktuojami šiuo požiūriu.

Pažangioje socialinėje valstybėje šeimos galva turėtų tiek uždirbti, kad iš jo uždarbio galėtų pragyventi visa jo šeima. Nėra normali padėtis, kai vaikai ir žmona turi pelnytis sau pragyvenimą. Ypatingai netoleruotinas vaikų darbas pramonėje, kur vaiko fiziniams brendimui gresia nehygieniškos sąlygos. Nepilnamečių darbo apsauga visose kultūringose valstybėse yra ypatingoje priežiūroje. Ši priežiūra yra reikalinga ne tik vaikų apsaugojimui nuo fizinių neigiamų, bet ir nuo moralinių. Vaikai pirmiausia turi įsigyti privalomą išsilavinimą bei profesiją ir tik tada dirbti.

Su darbo apsaugos klausimais labai dažnai siejasi ir teisiniai klausimai. Šiandien jau daug pažangių valstybių turi socialinius darbo teismus, kur bešališkai sprendžiamos visos problemos, susijusios su darbo teise.

Dalis dr. K. Karvelio studijos: "Pažangiosios socialinės politikos bruožai", 1963 m. "Varpo" No. 5.

KRISTIJONAS DONELAITIS

Šuo Didgalvis

*Šuo didei smarkus, vadinamas Krizo Didgalvis,
Pas liūtus, bylinėdamas, kartą avį apskundė.
Tik baisu girdėt, koks tai neprietelius buvo
Su visais šunimis kaimynų vaidą vis kėlė,
Dieną ir naktį įsai bėginėdamas lygiai padūkęs,
O kad ne kitaip, tai tik gainiodavo žvirblius.
Ypačiai iš paselų, nei urzdams, neigi belodams,
Ar kaimyns, ar svetims bus, įplėšdavo žmogų.
Naktį į žvaigždės dangaus, į mėnesį šaltą,
O dienos vidury į saulę lodavo šiltą.
Tas nevidons smarkus, kaip girdit, avį užpuolė,
Būk jos tėvs iš jo savo svodbai žyčijęs miežiu,
O ne mažumą, trijų ketvirčių norėjo.
Užrašo, kaip juk reik, neturėdams liudyt vadino,
O tarp liudininkų išsirinko vilką bei lapę,
Bet, kad provininkai tikrai teisybę suprastų,
Dar prie tų pridėjo jis ir vanagą piktą.
Tie visi Didgalviui taip meluoti pradėjo,
Kad sūdzia, girdėdams skundą, visas supyko
Ir nekaltąją avelę skaudžiai išdarkė.
"Duok, — tarė, — kekšė, duok tuojau pažyčytą skolą,
O jei ne, tai tuo pavelsiu visą suplėšyt".
Taip baukštus galvijėlis, skaudų sūdą girdėdams
Ir dėl liudininkų ir sūdzios žodžių pabūgęs,
Taip avelė, sakau, tokį matydama gvolta
Ir, neturėdama jau ant viso svieto pagalbos,
Iš bėdos miežius nežyčytus žada atduoti.
Bet, neturėdama kaip jau, vilnas, savąjį rūbą,
Pagailėk Dieve, nukirpusi pardavė šaltį
Ir užmokėjusi neprieteliui narsą nutildė.
Ak mano miels žmogau, kentėk, kad skaudulį spaudžia
Ir nuo skrandos tau paskutinį lopą nuplėšia.*

MONTESSORINĖ

LAISVĖ

D. PETRUTYTĖ

Pirma, trumpai pabandykime peržvelgti, kokia yra visuotinai priimtoji laisvės samprata.

Apie laisvę kalbama tik metafizine prasme, o ne fizine. *Laisvė žmogui reiškia savą buvimo būdą, kuriuo jis egzistuoja, kaip save patį apsprendžianti būtybė.* Todėl tik žmogus yra laisvas, nes tik jis egzistuoja pats save apspręsdamas.

Gamtoje laisvės nėra, nes nėra apsisprendimo galimybės. Apsisprendimo galimybė yra pats laisvės branduolys.

Ką reiškia turėti laisvę? Tai reiškia būti pasauliui patiam save sukurti (Maceina).

Štai, iš čia ir išplaukia montessorinė laisvės samprata vaikų auklėjime. Vaikas pats kuria savo asmenybę, savo individualybę. Tas kūrybinis vyksmas prasideda nuo pat žmogaus atėjimą į šį pasaulį. Šiam žmogaus kūrybos darbui įvykdyti, vaikas turi turėti laisvę. Jis turi būti laisvas, kurdamas save.

Pirmaisiais kūdikystės metais, laisvę suprantama: atsižvelgiant, pagerbiant ir sudarant sąlygas ne tik palankiam fiziniam vaiko augimui, bet labiausiai jo dvasinei plėtrai.

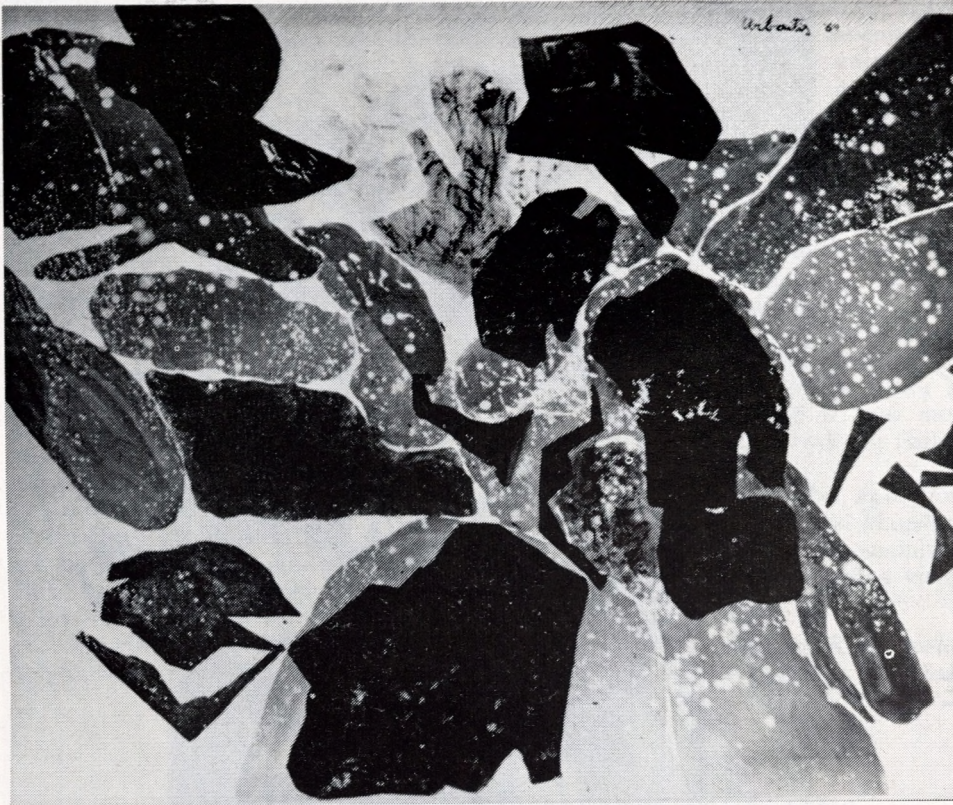
Svarbiausias rūpesčių centras turi būti vidinis vaiko gyvenimas, nes dvasia yra vadovas, o ne kūnas. Pirmiausia mums reikia įsisąmoninti, kad vaiko dvasia

nuo amžių kenčia prievartavimą, nes vaikas dėl didelio fizinio savo silpnumo, nelaikomas žmogumi, turinčiu dvasinį gyvenimą. Pagal Montessori čia ir yra toji versmė, kuri gamina visas blogybes, kurios reiškiasi psichiniais asmenybės negalavimais ar iškrypimais iš normalumo vėžių.

Įvadas į montessorinę laisvę, tai pripažinimas pačių elementariausių vaiko dvasinės plėtros teisių arba laisvių.

1. Vaiko teisė į nepriklausomumą arba savarankiškumą.
2. Vaiko teisė į veiklumą.
3. Vaiko teisė į aplinkos pažinimą per savo paties veiklą.
4. Vaiko teisė turėti palankias sąlygas savo veiklai.

Kiekvienas, kuris nepripažįsta vaikui šitų pagrindinių teisių, tuo pačiu jau užgniaužia laisvę vaikui patiam kurti save, o kas savęs nekuria, tas nėra laisvas. Atimant arba suvaržant viršminėtas vaiko laisves, vaikas yra nužeminamas iki gyvulio, nes jam nepripažįstamas dvasios primatas, kuris įgalina žmogų patiam apsispręsti. Taip elgdami mes netik sudarome vaikui kliūtis tapti žmogumi, bet ir patys patenkame į didelius vargus, nes vaikai, arba tiksliau sakant prievartaujama vaiko dvasia, kelia revoliuciją,

kuri reiškiasi įnoriais, užsispyrimais, neklusnumu, nepaisitakymu prie gyvenimo, nenoru mokytis ir t.t., ir t.t.

Kada vaikas pradeda maištauti, prieštarauti? Ogi tada, kai mes pastojame jam kelią į nepriklausomumą, į savarankiškumą, į veiklumą. Pvz., įkalinimas vaiko gardelyje suvaržant jo judėjimo laisvę, kurios neturėdamas, vaikas negali normaliai vystytis; neleidžiant vaikui pačiam valgyti, rengtis ir t.t., mušimas vaiko per pirštus, kai šis, juos visur kišdamas, stengiasi pažinti daiktus ir jų ypatybes, pagaliau nesudarymas reikalingų sąlygų vaiko veiklumui reikštis teigiama linkme. Vaikas padaro blogai ne dėlto, kad jis sąmoningai to norėtų, bet dėlto, kad nepalankios sąlygos jį priverčia, dėlto, kad jis neturi paruoštos aplinkos savo veiklai.

Vidinis paskatas verčia vaiką judėti, veikti, kad atsipalaiduotų nuo gamtos apspresybės, o išorinės sąlygos yra tokios, kad jos ne tik neduoda, bet dažniausiai kliudo. Kad vaikas galėtų būti laisvas, tai pirmiausia motina ir tėvas turi žinoti kaip paruošti namuose vaikui auklėjimą aplinką su auklėjamomis priemonėmis, kurių pagalba vaikas taptų vis labiau savarankiškas ir nepriklausomas. *Laisvės pagrindas yra nepriklausomumas.* Žmogus yra tiek laisvas, kiek jis yra nepriklausomas. Todėl motinos auklėtojos pirmoji pareiga padėti vaikui pirma tapti savarankišku ir nepriklausomu, — o ne mokytu.

Žmogus gali būti nepriklausomas, neturėdamas laisvės, nebūdamas laisvas, bet jis niekuomet negali būti laisvas, nebūdamas nepriklausomas. Todėl joks gyvulys, nors ir nepriklausomas, negali būti laisvas, nes tikroji laisvė remiasi mintijimo ir protavimo galia, kuri nulemia laisvą pasirinkimą. Išjungdami iš vaiko gyvenimo laisvo pasirinkimo galimybę, mes sustabdome arba iškreipiame pačias svarbiausias žmogaus dvasines galias protavimą ir mintijimą, kurie tu-

ri padėti žmogui apvaldyti save ir pakilti į metafizines augštumas.

Dabar įsidėmėkime sau gerai, jog Montessori kalba apie vaiko laisvę tik: *paruoštoje aplinkoje*, kur pasirinkimas yra tik tarp gerų ir leistinų veiksmų ir priemonių.

Paruoštoje aplinkoje vaiko laisvė yra apribojama trimis nuostatais arba normomis:

1. Bendras reikalas, pagarba kito asmeniui ir jo darbui,
2. Pasirinkimo laisvė yra ribojama žinojimo, kaip kurią priemonę naudoti.
3. Vaiko laisvė yra ribojama tiksliai daikto naudojimu.

Kaip matome montesorinėje auklėjimo sampratoje ir jos praktikoje visai nėra vietos vaiko savivaliavimui, o tik laisvam elgesiui, kuris derinasi su augščiau minėtomis normomis. Montessori metode drausmingumas ir laisvė tai du neatskiriami dalykai.

Bandydami atskirti laisvę nuo palaidumo arba vaiko savivaliavimo kasdieninėje šeimos aplinkoje, pasitenkinkime įsisąmoninti ir suprasti šiuos tris dėsnius:

1. Absoliučios laisvės nėra;
2. Svarbu padėti vaikui tapti savarankišku;
3. Nepastūmėti vaiko į savivaliavimą neapgalvotais veiksmais ar klausimais.

Vaikas apsisprendimo galios dar neturi, kadangi jis yra augimo ir vystymosi stovyje, bet per montesorinę ribotą aplinką, palaipsniškai jis yra vedamas prie tos galios natūralaus susiformavimo.

Tėvai, norėdami vaiką auklėti, pirmą patys privalo labai gerai sau įsisąmoninti, kas yra laisvė ir kur prisideda vaiko palaidumas arba savivaliavimas. Tai dvi priešingybės viena kitą paneigiančios. Savivaliavimas nėra laisvė, o greičiau vergija. Tas, kuris savivaliauja skęsta aistrų verpetuose. Jis valdomas ir apsprendžiamas gyvenimo sąlygų - aplinkybių.

Laisvas, kuris išsiveržia iš gamtos į dvasinę tikrovę, pasidarydamas valdovu ir gamtos, ir gyvenimo aplinkybių, ir aistrų. Montessori kalba apie dvasinę, normuotą laisvę — apie darymą ne kas patinka, bet *kas dera*, anot jos, „nebijokite sunaikinti tai, kas bloga, bet būkite labai atsargūs, kad nesunaikintumėte to, kas gera“. Kiekvienas neleistinas veiksmas turi būti tuojau sustabdytas.

Laisvė ar palaidas elgesys — išdykavimas?

Dabar pabandykime praktiškai panagrinėti vieną kitą atvejį. Pagalvokime ir pamąstykime ar turi ką nors bendro su augščiau aptartąja montessorine laisve arba laisvu elgesiu, kad ir tokie vaikų veiksmai, kurie, šiandien labai dažnai vardu „Montessori laisvės“, yra tėvų palaikomi ir nestabdomi. Kiek kartų tenka būti akivaizdžia liūdininke, kaip tėvas ar motina, leisdami vaikui sauvaliauti, tariasi duodą jam laisvę. Štai, keli tokie pavyzdžiai:

1. Laikas miegoti, o vaikas neina. Mat, yra svečių ar šiaip apsilankė geri prieteliai ar giminės, kurie ilgiau užsibūva.
2. Vaikai nori žaisti su automobilio raktais ir būtinai jų reikalauja iš tėvo.
3. Valgydamas, vaikas (5-6 m. amž.) užsigula ant stalo arba pusiau gulėdamas kėdėje sėdi.
4. Vaikui duodama pilna laisvė pasirenkant ką valgyti. O šis visuomet atrenka gardumynus ir ledus, o tokių dalykų užvalgęs, normalaus maitinimo net neragauja.
5. Vaikas dienos metu degioja šviesą, o vakarą, kai šviesa reikalinga, tai ima ją gesinti.
6. Per parengimus ar vaidinimus vaikai dūksta koridoriuose ir salėse, lipa ant scenos.

Šitokie, ir daugybė į juos panašių reiškinių, neturi nieko bendra su Montessori laisvės samprata. Čia jokia „Montessori laisvė“, o paprastų paprasčiausias neauklėjamų vaikų sauvaliavimas arba palaidumas, (tik šito žodžio nesutapatinkite su „pasileidimu“). Nė vienas iš augščiau paminėtų reiškinių neturėtų būti pakerčiamas, o tuojau pat, kaip palaidas, netvarkingas išdykavimas ar veiksmas, turėtų būti sustabdomas. Montessori metode yra didelė drausmė, o drausmės pagrindas yra ne pamokslavimas ir ne žodiškas priekaištingas mokymas, bet labai *griežta tvarka*. Vaikas gali būti laisvas ir laisvai elgtis tik tvarkos ir tvarkingumo ribose. Tvarka, tvarkingas ir mandagus elgesys turi sąlygoti kaip mūsų suaugusių, taip ir vaikų veiksmus. Daiktų paskirtis turi nužymėti laisvės ribas. Visuotinės visuomeninio gyvenimo formos privalo būti tuo rodykliu, kuris rodo: kas leistina — kas ne, kas mandagu — kas ne, kas padoru — kas ne.

Dabar trumpai panagrinėkime, kodėl augščiau nu-

rodytieji vaikų veiksmas neturėtų būti toleruojami, o greičiau draudžiami.

Pirmuoju atveju: turi būti nustatytas laikas, kada vaikas eina gultų. Šito laiko turi būti griežtai laikomasi. Jei motina pati visada griežtai laikysis tos tvarkos, tai vaikas irgi lengvai jai paklus. Tačiau, jei kartą leisvi vaikui iškrypti iš to takelio, tai tada jau prasidės nuolatiniai kivircai, įnoriai, ožiavimasis. Neišsivystęs vaiko protas nepajėgs suprasti, kodėl aną kartą buvo galima neiti laiku gulti, o šiandien jau nebegalima. Tokiais atvejais priešmokyklinio amžiaus vaikui atrodo, žinoma, nesąmoningai, kad čia yra tėvų užsispyrimas. Tose šeimose, kur viešpatauja aiški ir griežta tvarka, nėra jokių problemų su vaikų atsigulimu. Dažnai jie patys daboja laiką. Tik, gink Dieve, nesusigundykite pasakyti: „Šį vakarą gali ilgiau pabūti“.

Antruoju atveju: automobilio raktai nėra žaisliukas ir niekada jie neturėtų būti duodami vaikui pažaisiti ar pasidžiaugti. Paprastai tėvai patys juos įbruka vaikui. Ir kiek dėlto būna nesusipratimų, bėdų ir priekaištų vaikui, nes paprastai jis kur nors juos nudedo ir nebeatsimena. Pirm, negu ką nors duodate vaikui, apgalvokite visas galimas pasekmes.

Trečiuoju atveju: prie stalo vaikas privalo gražiai, tvarkingai ir mandagiai užsilaikyti. Tačiau žinotina, kad tas pats galioja ir kiekvienam šeimos nariui. Vaikas elgsis ne taip, kaip mokysis ar liepsi, bet taip, kaip jis matys elgiantis tėtę ir mamą. Priešmokyklinių vaikų sąmonės beveik niekada nepasiekia žodžiai, bet visada, — kad ir patys nežymiausieji, mūsų veiksmas. Tokie vaikai yra jautrūs ne žodžiams, bet veiksmams.

Ketvirtuoju atveju: vaikas turi gauti sveiką, gardų ir gerai pagamintą valgį. Todėl jokių „noriu-nenoriu, patinka-nepatinka“ neturi būti. Bet pirmiausia tokių dalykų jis neturi girdėti iš vyresniųjų. O ypač labai griežtai turėtų būti išjungtas bet koks smaguriavimas. Froebelis griežtai yra įspėjęs motinas, sakydamas: *Ne tai duok vaikui, ko jis prašo, bet tai, ko jam reikia*“.

Penktuoju atveju: nelaiku degiojimas šviesos nėra laisvė, o tik palaidas ir netvarkingas išdykavimas, kuris turi būti griežtai draudžiamas.

Šeštuoju atveju: tai savotiškas mažųjų ir paauglių „vandalizmas“, kuris vis labiau pradeda žmonėms įgristi ir kuris, be jokių dvejonų, priskaitomas montessorinės laisvės sąskaiton. Tėvai, kurie vedasi vaikus į parengimus, privalo ir prižiūrėti, kad jie ten elgtųsi tvarkingai ir padoriai, žodžiu, kaip pridera. Žinokime gerai, jei tėvai leidžia vaikams sauvaliauti, nesi- laikant jokių normų, tai čia kalta ne „Montessori laisvė“, o patys tėvai, kurie nepasistengia atskirti laisvės nuo sauvališko palaidumo.

JANINA NARŪNĖ

JIE ĖJO DVIESE

*Jie ėjo dviese —
Ilgi šešėliai jų
Ant kelio tiesės...*

*Draugystės žiburį delnuos
Jie paslaptinai nešė...*

*Jie nešė ir tylėjo,
Kad neužpūstų vėjai
Šventos ugnies.*

FLORIDOJE

*Tai aušra aušružė
Mums išaušo*

*Ir mana dainužė
Tau tiktai priklauso.*

*Ta balta dienele
Tiesia mūsų kelią,*

*Kol saulužės varis
Viršum sodų tirpsta,*

*Kol žvaigždė vakarė
Jūrų perlais virsta...*

ALKOHOLIZMO PROBLEMOS

S. BUTKEVIČIENĖ

Alkoholiniai gėrimai yra vartojami jau labai seniai. Žmogus dar nebuvo išradęs rašto, o alkoholinius gėrimus gaminti jau mokėjo.

Alkoholis buvo ir yra vartojamas visame pasaulyje; jis vartojamas įvairiomis progomis ir įvairiais tikslais: geriama apetito sužadinimui, skausmo nuraminimui, kasdienos vargų ir vienvakio užmiršimui, pasitraukimui nuo realybės į fantazijos pasaulį, gyvensnio pokalbio paskatinimui, draugystės ryšių užmezgimui... Dažnai girdime sakant: „pora stikliukų niekam nepakenks“, „išgėręs aš geriau atlieku savo darbą“. Nekartą visi pasakome, kad tas ar tas bravo vyras išgėręs, nes moka užimponuoti, pralinksinti kompaniją. Bet arčiau stebėdami tokius žmones, kurie be alkoholio neranda kalbos ir suartėjimo būdų su kitais, pamatysime, kad dažniausiai jie yra keistoki, užsidarę savyje, be nuotaikos ir sunkiai sukalbami žmonės.

Alkoholikas yra ligonis. Jis yra nelaimingas žmogus, jis nepasitiki nė savimi, nė kitais. Alkoholiko asmenybė nėra pilnai subrendusi, arba jis begerdamas prarado subrendimą. Prieš pradėdamas girtuokliauti jis įstengė atlikti kasdieninio gyvenimo reikalavimus su tais turimais defektais, bet kai alkoholis pasidarė jam būtiniausias jo gyvenimo ramstis, toks asmuo praranda kontrolę savo santykiuose su kitais ir savo paties gyvenimo tvarkyme.

Nustatyti, kuris mėgstantis išgerti galima pavadinti tikru alkoholiku, nėra lengva. Dr. Jellinek, visame pasaulyje žinomas mokslininkas alkoholizmo srityje, sako, kad prieš tapdamas tikru alkoholiku žmogus pereina tam tikras gėrimo stadijas. Jis tai papavadinso žingsniais į alkoholizmą. Tuos žingsnius jis taip nusako: pradedama nuo išgėrimo kompanijoj, vėliau smarkiai išgeriama, prieinama prie taip vadinamo blackout, netenkama kontrolės savo veiksmuose, prieinama prie gėrimo be kompanijos, t.y. geria vienas sau, pagiriojimas, o iš ryto vėl gėrimas, t.v. benders, chroniškas gėrimas su komplikacijomis.

Šitoks alkoholiko kelias yra pvz. Šiaurės Amerikos kontinente. Kitur, pvz. Prancūzijoje geriama kitaip. Prancūzas alkoholikas geria kasdien ir dažnai, bet mažais kiekiais, taip kad jis ir gerdamas dar yra pa-

jėgus dirbti ir pats save apsitvarkyti, jis nepereina čia augščiau suminėto alkoholiko fazijų. Pas mus alkoholikas, jeigu jis išgėrė vieną ar du stikliukus, jis impulsyviai gers toliau, kol pasigers iki apstulpimo. Prancūzui alkoholikui reikalingas tam tikras alkoholio kiekis kasdien, bet vienas ar du stikliukai nevers jo impulsyviai gerti iki apstulpimo. Prancūzijoje alkoholikas atpažįstamas tik tada, kai pas jį išsivysto organinės komplikacijos, arba kai jis susergera alkoholio psichoze.

Koks didesnis nuosimtis alkoholikų: vyrų ar moterų? Kanadoje ir Amerikoje santykis yra toks: šeši alkoholikai vyrai, viena moteris; Skandinavijos valstybėse 23 alkoholikai vyrai, viena moteris; Anglijoje du vyrai, viena moteris. Kaip matome alkoholikų moterų yra daug mažiau, negu vyrų.

Kai alkoholio vergijon patenka bent vienas šeimos narys, kenčia visa šeima. Alkoholis iš pagrindų sugriauna gražų ir darnų šeimos sugyvenimą, jis suardo santykius tarp vyro ir žmonos, tarp tėvų ir vaikų, tarp darbdavių ir darbininkų, tarp draugų ir kaimynų. Kiekviena moteris, matydama kad kuris nors jos mylimų šeimos narių atsiduria alkoholio valdžioje ir kaskart vis grimsta žemyn, ji stengiasi įvairiais būdais jam padėti. Tik, deja, nekartą moteris nežino kaip gelbėti, kaip padėti, todėl pirmiausia reikia pačioms gerai susipažinti ir suprasti kas yra alkoholizmas. Supratimas ir pažinimas kas yra alkoholizmas plius gera intencija yra pats svarbiausias dalykas, kurio reikia alkoholiko konkrečiai pagalbai. Tai reiškia, kad pirmon eilėn reikia žinoti, kaip su alkoholiku reikia elgtis: ką sakyti ir ko nesakyti, kada ką sakyti ir kada ko nesakyti.

Čia duosiu keleta patarimų, kurie bus taikomi daugiausia alkoholikų vyrų žmonoms.

Pažink, kas yra alkoholizmas. Dabar alkoholikų žmonos turi daug daugiau galimybių sužinoti kas yra alkoholizmas, negu anksčiau. Šiandien turime įvairių knygų, žurnalų kur daug rašoma apie alkoholizmą. Kiekvienai alkoholiko žmonai patartina kreiptis į Alcoholics Anonymous, Alcoholism & Drug Research Foundation, į nusimanančius toje srityje gy-

dytojus, kunigus, social workers, į kitų alkoholikų žmonas ir, jeigu įmanoma, į metusius gerti alkoholikus.

Laikykitės ir praktikuok tai, ką išmokai. Vien tik protu pažintų faktų apie alkoholizmą nepakanka — reikia ir jausmo. Alkoholiko žmona nesiels su savo vyru kaip ligoniu, jeigu ji tik supras, kas tai yra alkoholizmas, bet peiks ir bars vyrą, neskaitydama jo elgesio jo ligos paseka. Ji turi stengtis nuolatos turėti galvoje, kad alkoholikas turi labai intensyvių jausmus. Jis jaučiasi netinkamas ir nereikalingas asmuo, ir jeigu žmonos elgesys jam bus pilnas paniekos ir pasišlykštėjimo, jis pradės dar blogiau apie save galvoti ir tuomi jis bus dar toliau atstumtas nuo žmonos, vaikų ir kitų asmenų, jo nepasitikėjimas savimi ir kitais pasidarys dar intensyvesnis.

Nevartok šių metodų: Nesakyk jam pamokslų, nemurmėk ir nesibark ypač tada, kai jis girtas. Šį metodą žmonos labai dažnai panaudoja, bet jis yra pats neteisingiausias ir netiksliausias, jis nieko nepadeda. Jam esant girtam priminti apie jo daromą šeimai skriaudą, apie jo nepasisekimus ir trūkumus, yra tas pat ką pilti alyvą į ugnį. Alkoholiko protavimo procesas ir blaiviamie stovyje yra netikslus, neobjektyvus, tai ką norėti kad jis sveikai protautų būdamas girtas. Barnis ir priekaištai gali priversti jį pasižadėti daugiau nebegerti, bet jis niekada to pažado neištesės. Tai nėra valios silpnumo ar stiprumo klausimas — liga yra jį užvaldžiusi pilna to žodžio prasme, ir jis turi būti gydomas. Jo netik kad nebarkite, nekoliokite, bet net savo išvaizda neparodykite jam, kad esate kankinė. Jis ir pats jaučia ir žino kaip sunkus yra jūsų gyvenimas, bet matydamas jūsų kankinės išvaizdą, girdėdamas jūsų liūdną balsą, jis bus pastūmėtas negatyve kryptimi, puls į dar didesnę nusivylimą. Priešingai, jūsų gražus su juo elgesys, jūsų malonus balsas daug daugiau gali paveikti teigiamai; tai gali suteikti jam didesnio pasitikėjimo jumis ir pačiu savimi, kas duos jam jėgų kovoti su savo liga — alkoholizmu.

Kitas labai dažnas bandymas gelbėti alkoholiką jausmine apeliacija: „jei tu mane mylėtum“. Jo gėrimas yra impulsyvus, ne racionalus, jis negali būti kontroliuojamas stiprios valios. Todėl visai bereikalinga iš jo reikalauti pasižadėjimų kad liautųsi gėręs. Nereikia naudoti ir grasinimų. Nėgrasinkite, jei jūs negalvojate to įvykdyti. O jei esate nutarusi įsitenėti savo grasinimus, pirmiausia gerai pagalvokite, ką tai reikš jums pačiai, jūsų vaikams ir jam — jūsų vyrui.

Neslėpkite nuo jo degtinės ir neliekitė bonkų lauk, tai tik bereikalingas laiko ir pinigų eikvojimas. Bet nesiduokite jam įkalbinėjama gerti su juo kartu. Jis sakys, kad kartu su jumis gerdamas, mažiau išgers. Tas labai retai kada jam pavyks.

Kreipkitės į kitas alkoholikų žmonas, kurios perėjo tuos pačius vargus ir juos nugalėjo. Alcoholic Anonymous turi būrelius alkoholikų žmonoms. Lankydamas tokius būrelius pajusite, kad nesate viena, o be to bendradarbiavimas tuose būreliuose gali suteikti jums progos pamatyti savo pačios klaidas, kurias jūs darote ne dėl savo vyro girtavimo, bet dėl savo pačios charakterio trūkumų. Geriau pažinusi save jūs pasikeisite ir jūsų elgesys su vyru ir šeima bus kitoks.

Lankyk įvairias alkoholikų klinikas. Be minėtosios Alcoholic Anonymous organizacijos yra ir kitos įvairios klinikos, kurios teikia pagalbą alkoholikams ir jų žmonoms. Kur tokių klinikų nėra, ieškok patarimo pas gydytojus, dvasiškius, social workers, ar kitų pro-

fesijų žmones nusimanančius ir dirbančius alkoholizmo srityje.

Puoselėk daugiau teigiamą laikymąsi su savo vyru. Gal jis niekada nebus toks vyras, kokį savo svajonėse matei. Nesielsk su juo kaip su mažu vaiku, duok jam „motiniškos šilumos“, bet neperdėk. Jeigu jau perėmė visą namų pareigas, pradėk dalintis tomis pareigomis su juo, bet neužmesk visų pareigų iš karto. Daryk tai palaipsniui. Parodyk, kad juo pasitikti ir kad jis tau reikalingas, nes jis ir yra reikalingas, kitaip jau seniai būtum jį palikusi.

Nevaryk jėga jo gydytis. Leisk jam pačiam padaryti tą sprendimą. Jis turi pasijusti, kad jis laisva valia tai daro, taip kaip elgiasi kiekvienas suaugęs žmogus. Tikėkite, kad gydymas jam padės ir džiaukitės jo pasiektais rezultatais.

Nekritikuok jo pasirinkto gydymosi metodo. Ar jis pasirinko kliniką, ar Alcoholic Anonymous, ar privatų gydytoją, ar kokią kitą organizaciją — nekritikuok jo pasirinkto būdo. Negalvok, kad jeigu jis tikrai mylėtų savo šeimą, ta meilė padėtų jam susitvarkyti ir be gydymosi. Kaip kad žmogus sirgdamas džiopa turi kreiptis į gydytoją ar gulti į sanatoriją, taip ir alkoholikas yra reikalingas gydymo.

Nesitiek šimtu nuošimčių greito išgyjimo. Žmogus susilaužęs koją yra reikalingas tam tikro laiko, kol visai pasveiks. Tą patį galima pasakyti ir apie

NELAISVEJE

E. SKAPAITĖ-RUNDZAITIENĖ

alkoholiką. Labai dažnai alkoholikai vėl atkrenta į gėrimą ir žmonai būna labai sunkių dienų, atnešančių buvusius anksčiau piktumus ir barnius. Bet suprask tą atkritimą, kaip neišvengiamą dalį jo ligos ir jo gydymosi eigą, tas suteiks daugiau ramybės, stiprybės ir vilties ateičiai.

Praturtink ir išlaikyk namie sveiką emocinę atmosferą. Barniai ir pyktis daro visus šeimos narius nelaimingus, o ypač alkoholikus. Jei jūsų mintys bus nukreiptos tik į save, į savo nelaimingą dalį, vaikai tą jaus. Neigiamas elgesys su vyru vaikuose iššauks tam tikrą reakciją. Jie nusistatys prieš tėvą ir palaikys motinos pusę, arba priešingai: nusistatys prieš motiną ir gailėsis tėvo. Vaikai gali išmokti gerbti tėvą, nors jis ir geria.

Negink jo nuo alkoholio. Saugojimas jo nuo svajinamųjų gėrimų yra vienas iš greičiausių būdų pastumti jį atgal į gėrimą. Įspėjimas pažįstamų, kad jam neduotų degtinės ir net nerodytų jam jokių svajinamųjų gėrimų, jame iššauks tik seną nepasitikėjimą kitais ir savimi. Jis juk turi gyventi tarp žmonių,

kur nevisada apsieinama be degtinės vartojimo. Jis turi išmokti pats pasakyti *ne*.

Pritark jo naujiems interesams. Pasiryžęs pasveikti ir metęs gėrimą buvęs alkoholikas turės daugiau laisvo laiko, todėl jis bandys susirasti užsiėmimą laiko praleidimui. Pritark ir dalyvauk jo naujuose užsiėmimuose, žinoma, jei jis to pageidauja. Stiprink jį dvasiniai, kad jūs abu ir visa šeima galėtumėte džiaugtis gyvenimu be alkoholio.

Nepulk per daug į neviltį. Kiekvienas alkoholikas be alkoholio yra keistas ir užsidaręs žmogus. Tai labai neigiamai veikia visą šeimą. Bet atsiminkite, kad daug laiko praėjo jam alkoholio svaigulyje, todėl jam ir nemažai reiks laiko pakeisti savo asmenybę ir pažiūras į gyvenimą. Nepulk į neviltį, nes du ligoniai šeimoje retai gali padėti vienas kitam.

Perduok savo patirtas žinias kitiems: Sena patarlė sako, kad gyvenimas yra pati didžiausia mokykla. Padėk kitiems alkoholikams suprasti alkoholiko problemas. Padėdama kitiems, padėsi pati sau. Nuolatinis rūpestis kitais dar kartą patvirtins tavo pasitikėjimą Dievu ir kitais — savo vyru ir pačia savimi.

DERLIAUS RINKĖJAI

DANUTĖ BRAZYTĖ

Kiekvienos vasaros pabaigoje, kada į šviežius ariamus byra žiemkenčių grūdai ir sodų obelis lenkia prie žemės nokstančių vaisių sunkumas, jie grįžta iš pietų, tarytum nuostabūs rudeniniai paukščiai. Visais kaimų ir laukų keliukais ritasi, gergždžia senoviški, aplamdyti automobiliai, prikimšti įvairiausių ryšulių ir juodaakių, susivėlusiu vaikų. Tai derliaus rinkėjai. Jie nuolat keliauja tarsi naujų laikų čigonai, be paliovos sekdami bręstančių derlių. Nesibaigiančiomis vilkstinėmis jie suka į kiekvieną didesnę kiemą ir kartoją vis tą patį klausimą:

— Gal šiandien jums reikia darbininkų?

Pro mašinos langus išlindusios tamsiaplaukės vaikų galvos linksi pritardamos, ir veiduose sušvinta drovios šypsenos, kai tėvas aiškina, kokie jie yra vikrūs ir geri darbininkai.

Ištisomis savaitėmis uogynuose bei soduose aidai linksmi derliaus rinkėjų šūkavimai, dainuškos. Tada atgyja kaimas, suklega iki šiol rimtos, išdidžios sodybos, visur maišosi žemo ūgio, vikrūs vyrai, truputį stambokos, juodakasės moterys ir nesuskaitomi pulkai vaikų.

Pirmam sniegui iškritus, derliaus rinkėjai dingsta. Nesvarbu, kiek vaisių tebekabo ant pageltusių pusplikių šakų, kiek voratinkliškai skaidrių dienų žada bobų vasara, pabaltinti laukai visuomet išveja juos atgal į pietus. Ten juk linguoja amžinai žaliuojančios palmės ir jauki šiluma laiko atvirą savo glėbį išklydusiems svetur saulės vaikams.

* * *

Atėjo kartą ruduo, našesnis už visus. Niekad tiek daug sultingų vaisių nelenkė obelių šakų ir padangė niekad taip akinančiai nemėlynavo virš pageltusių laukų. Sodinininkai vaikščiojo nušvitusiais veidais ir derliaus rinkėjams darbai patys siūlėsi, nes ruduo mėgsta

išdaigas. Visi skubėjo naudotis gera gamtos nuotaika. Sode klegėjo ir rykavo dukart daugiau darbininkų, kaip kitais metais, po obelimis tiesėsi virtinės medinių dėžių su raudonų vaisių kauburiais ir nuotaikingai papasėjo traktorių motorai.

Pakluonėje žaidė vaikų pulkas. Jiems dar nereikėjo gyventi suaugusiųjų rūpesčiais, jie galėjo krykšti ir šokti ratelius numindytoje kiemo žolėje. Nuošaliau nuo žaidžiančių stoviniavo paauglė mergaitė, dažnai žvilgčiodama į kelią, ar nekyštels iš anapus kampo policijos automobilis. Panašiu atveju visi žaidėjai nutikstų į pašalius, greičiau negu strazdų pulkelis vanagų pamatęs. Policininkas jiems reiškia mokyklą, o ten neribotos laisvės varžymas. Daugumas šitų juodaakių murzų niekad nėra buvęs klasės viduje, nežinojo net kuria ranka pieštuką paimti.

Ūmai pro jauną kriaušyną užtelėjo šalto vėjo srovė ir debesies kraštu uždengė saulę. Oras taip netikėtai atvėso, kad vaikai nustebe susimetę į būrį. Berniukai sagstėsi plonų marškinėlių apikakles, mergaitės tūpė ant žemės, prisidengdamos sijonukais nuogas blauzdas. Visų akys neramiai stebėjo padangę ir laukę, iki nemalonūs išibrovėlis vėl nuslinks nuo saulės veido. Tačiau debesys niekur neskubėjo. Atrodė, kad jis toliau nebekeliaus, o gal ir kibirą kitą šalto vandens papils ant nuradavusio kiemo. Vaikai ėmė nerimti, trepsėti kojomis ir harti padangę, o mažesnieji net ruošėsi lūpą patempti.

— Aš galiu šalin nuvaryti! — išgirdau iš būrio žodžius ir nejučiomis susidomėjau.

Kalbėjo augštas, juodaplaukis berniukas, toks lietas, beveik permatomas, tik jo akys buvo taip ryškiai mėlynos, jog rudeniška padangė turėjo susigėsti.

— Tai jau! Nesigirk tikiai, niekas to negali padaryti — abejojo žaidimo draugai.

— Galiu. Pamatysit! — nenusileido gudruolis. —

S. SMALINSKIENĖ

ŽYDINTIS SODAS

Aš žinau maldele — burtus, kurie tikrai debesį nuvarys! Jo įsitikinimas buvo toks užkrečiantis, kad ilgiau nebegalėjau tęsti savo darbo ir prisiartinau prie vaikų. Be abejo, jo proseneliai vartojo kokius nors burtazodžius, garbindami saulę Meksikos džiunglių gilumoje, dėl to buvo taip įdomu išgirsti juos, pritaikintus vaikiškam reikalui.

— Tegul pamėgina! Vistiek nėra ko veikti... — nutarė vaikai taip pat smalsumo pagauti.

Berniukas tvirtai atsiklaupė į kiemo žemę, sukryžijo rankas ant krūtinės ir iškelė galvą. Visus šiuos judesius atliko giliai susikaupęs, norėdamas savo klausytojams didesnę įspūdį palikti. Pagaliau ištiesė rankas į saulės pusę ir lėtai iškilmingai prabilo:

„Saulele, motinėle,
Patekėk, patekėk,
Mes maži vaikeliai,
Mums šalta, mums šalta...“

Mano ausys girdėjo žodžius, bet sąmonė atsisakė jais tikėti. Tegalėjau stovėti nuleidusi rankas ir net nekvėpuodama klausytis, kaip berniukas kartojo:

Mes maži vaikeliai,
Mums šalta, mums šalta...

ašikiai, be jokio akcento tardamas sakinius.

Mėlynakio berniuko žodžiai, ištarti tokia negirdėta kalba, padarė reikiamai gilų įspūdį mažiems klausytojams. Lyg tyčia nedraugiškas debesis persikėlė į kitą dangaus pakraštį. Svystelėjo saulė, grįžo maloni šiluma ir vaikų būrelio džiaugsmas. Jie, žinoma, tvirtai tikėjo, kad draugo burtai nuvijo debesį ir visi labai panoro išmokti nuostabiąją maldele. Dažnai paliktiems po lietinga padange toks žinojimas buvo tikrai pravartus. Netrukus visas pulkas juodaakių, tam-

siaveidžių vaikų sutartinai kartojo:

Saulele, motinėle, patekėk, patekėk...

Įspūdis buvo keistas ir jaudinantis. Man staiga pasidarė labai svarbu sužinoti, iš kur mėlynakis berniukas išmoko tas eilutes taip tolima nuo jo gimtinės kalba.

Po pusvalandžio visi mažieji nudulkėjo į sodą pasigirti saviškiams neįprastu nuotykiu. Pasistengiau sučiupti jaunąjį berniuką.

— Sakyk, vaikel, kur tu lietuviškai išmokai?

Mėlynose akyse blykstelėjo baimė, bet greit nušvito plati šypsena.

— Lietuviškai? Aš nesuprantu...

— Tavo maldele saulei buvo lietuviška, — paaiškinau.

— Senelis išmokė! — išdidžiai atsakė vaikas, nubraukdamas nuo kaktos plaukus. — Aš žinau ir daugiau tokių svetimų žodžių. Ar jie taipogi lietuviški?

— Upelis... Duona... Alus, rupūžė, — lėtai dėstė, tarsi mėgaudamas prisiminti. — Man geriausiai patinka rupūžė! Tik senelis draudžia sakyti, — tyliai pridūrė. — Ar tai negeras žodis?

— Žodis neblogas, — skubiai užtikrinau, vos galėdama sulaukyti juoką. — Sakyk, ar tavo senelis dar gyvas?

Berniukas staiga prapliupo staigiu nusikvatojimu, tarsi klausinas būtų buvęs juokingas.

— Mano senelis yra geriausias derliaus rinkėjas visoje Amerikoje, o gal ir visame pasaulyje. Eikite į sodą ir rasite jį pačiame augščiausiam medyje beskinantį... Bet aš turiu bėgti, — susigriebė berniukas.

Basos kojos nukulniavo traktoriaus padangų išmargintu keleliu, o aš prisizadėjau tuoj eiti jo senelio įieškoti. Tačiau smalsumą teko nešiotis lyg sunkiausią

naštą iki pat vėlaus vakaro, nes skubūs darbai buvo užgule.

Ankstyvos rudens sutemos ir žvarbus šiaurys netrukus išvijo darbininkus iš sodo. Kieman jie grįžo pavieniui ir būreliais, tingiai vilkdami paskui save tuščius vaisių skynimo krepšius. Mėlynakis berniukas parsivedė už rankos savo senelį. Tačiau senelio vardas jam nelabai tiko. Tiesus, lyg drūtmedis, visa galva augštesnis už bendradarbius, žengė jis prieš kalniuką, tarsi ilgos dienos darbo nei būte nebūta. Supratau, kodėl vaikas taip juokėsi, mano klausimą išgirdęs. Šitas žmogus atrodė nei laiko, nei mirties neįveikiamas. Tik akyse atsispindėjo ta rami mėlynė, kaip ir mažojo anūko veide.

Juodu paspartino žingsnius, kad nors kiek sutrum-pintų mano laukimą. Žmogus mandagiai pasveikino ir tarė:

— Jūs domitės berniuko žodžiais? Jie buvo lietuviški, — paaiškino.

— Aš žinau! — beveik sušukau, nebegalėdama su-laikyti nuostabos. Daugiau nebebuvo reikalo kalbėti svetima kalba, nors lietuviškoji sunkiai ritosi nuo derliaus rinkėjo liežuviu.

— Įsivaizduokit! Tiek metų nesu girdėjęs savo žodžio! Beveik pamiršau kaip jie skamba, — nusi-džiaugė senelis.

— Jūs tikrai lietuvis! — pusiau netikėdama išta-riau. — Bet kaip?! — buvo nepaprastai sunku nepa-klausti to, kas mane vargino visą dieną. Derliaus rin-kėjų tarpe tikrai nesitikėjau saviškio sutikti.

— Netrumpa pasaka išeitų, — susimąstęs atsakė žmogus. — Gal atsisėstume kur nors. Jau vis nebe dvi-dešimties esu, kojos vargsta per dieną...

— Vos ūsams prasikalus, išvažiavau Amerikon lai-mės jieškoti. Caro valdžia buvo beveik nepakeliama, tėvai neseniai iš baudžiavos paleisti, tai net duonėlės neužteko.

— Seneli, man vėsu, — patempė jį už rankovės berniukas.

— Buvau tave visai pamiršęs, — truputį susigėdo žmogus. — Bėk į vidų, teta duos vakarienės...

— Auksas ir laimė nei šiame krašte nesimėto, — sumezgė pokalbį toliau. — Teko visokių sunkumų pakelyje sutikti, iki nusibasciau į pietus ir susipažinau su šitais žmonėmis. Jie tikrai niekuo nepriminė namie paliktuosius, nebent skurdu...

— Gal jums sunku mane suprasti? Žodžiai taip pinasi, lyg liežuvio būtų surūdijęs.

Skubėjau atsakyti, jog suprasti visai lengva, te-gul tik tęsia savo pasakojimą. Iš mažų namukų rinko-si juodaakiai senelio draugai ir šypsojosi, net jų vei-dai tviskėjo dantų baltumu.

— Pažiūrėkit tik į juos! — švelniai nusijuokė se-nis. — Tikri vaikai. Gal dėlto jie man taip malonūs pasirodė. Savo neįtikėtinais skurdžia buitimi visai ne-sirūpino, tiesiog dėmesio į tai nekreipė. Visuomet iš-sišiepė, linksmi, o dainuoti ima kiekviena proga. Mano sodžiuje, Lietuvoje, dainos taipgi buvo labai mylimos.

Kalbėtojas nutilo, tarsi mintimis lygindamas ra-mias, ilgesingas gimtojo sodžiaus melodijas ir gi-tarų palydimas, pietietiškas dainas.

— Likau su jais ir pradėjau keliauti po kraštą, skindamas uogas, vaisius. Darbą mėgau, nes nuolat keitėsi žmonės ir vietovės, nuobodulio kęsti neteko.

Aš labai norėjau išklausti apie mėlynąjį anūką, tik truputį nedrįsau. Jis ir tą mintį atspėjo.

— Visai nenuostabu, kad jaunam vyrui krito akin tokia juodakasė. O mano Rosita tai bent mergina bu-vo! — Senelis nusikvatojo ir vėl tuoj surimtėjo. — Tik vieną dukterį turėjom. Tokia buvo linaplaukė, žmo-nės nenorėdavo tikėti, kad ji mums priklausė. Kartą net policija prisistatė. Manė, jog pavogėm mergai-tę...

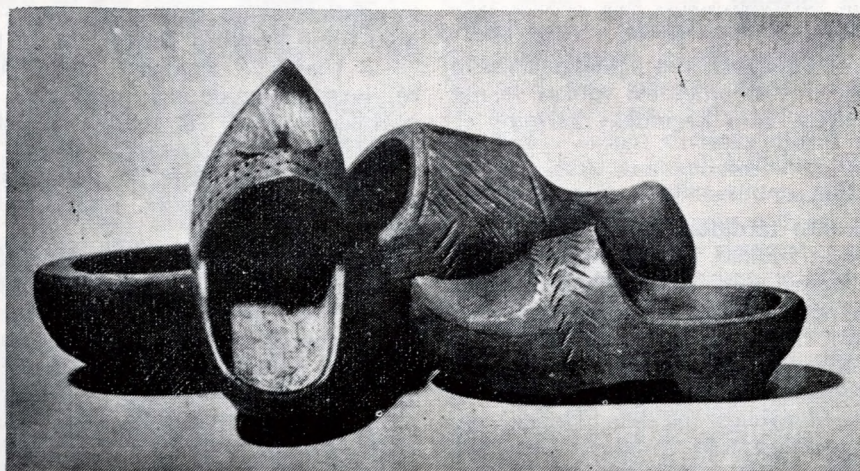
— Vis ruošiausi į Lietuvą jas parsivežti, parodyti savo gimtinę. Dukrelė visai gerai lietuviškai mokėjo, o žmona būtų susikalbėjus. Tačiau žmogaus planai labai trapus daiktas, pūsteli likimo vėjai, ir ištyška į visas puses... Dabar likom tik mudu su Petriuku.

— Ne vienos kalbos laisvu vartojimu galėčiau pa-sigirti, tačiau žodžiai kartais ima springti gerklėje ir gana. Tada, įlipęs į obelį, kokiame nors svetimame sode, kad užtraukiu lietuvišką dainą, net akyse švie-siau pasidaro. O dabar visą vakarą galėjau pasikal-bėti su savu žmogum.

— Dar sode darbo daug liko, bus ir daugiau tokių vakarų, — atsisveikinau įdomų senelį.

Tačiau kitą savaitę iškrito pirmasis sniegas, ir der-liaus rinkėjai išvažiavo atgal į pietus. Mėlynakio Pet-riuko senelis būtinai prižadėjo ateinantį rudenį vėl sugrįžti į mūsų sodą ir dar daugiau prisiminimų iš savo nuotykingo gyvenimo papasakoti.

Dabar vasarai besibaigiant, dažnai akys krypsta į kaimo keliuką, tikėdamos vėl pamatyti sugrįžtan-čius derliaus rinkėjus.

• ŠEIMA IR MOKYKLA

JAUNŲJŲ KŪRYBA

JAUNIMAS NORI BŪTI IŠKLAUSYTAS IR SUPRASTAS

VIOLETA BIRGELYTĖ, Čikagos augšt. lit. mokyklos mokinė

Jaunimas yra žmonijos tęsinys. Žiūrėdami į jaunimą, mes galime matyti šviesią ar tamsią žmonijos ateitį. Jaunimas — juk tai būsimieji mokytojai, daktarai, kunigai, valstybių vadai, o gal ir pirmieji mėnulio gyventojai, kas žino? Dažnai jaunimas yra vadinamas tautos žiedu, bet kodėl bijoma į jį arčiau pažiūrėti ir jį pastebėti iš arti?

Dvejetukas nebėra šių dienų vienintelis baubas bei rūpestis. Problemų yra šimtai. Aš nė nenoriu iš jų nė vienos suminėti. Noriu tik pabrėžti, kad jaunimas nori būti išklausytas ir supastas. Mano nuomone, pati didžiausia nesusipratimų pradžia ir problema yra tai, kad tėvai ar vyresnieji neparodo pakankamo dėmesio ar supratimo, kad ir nedideliam savo sūnaus ar dukters rūpesčiui ar problemai išklausti, išsiaiškinti, suprasti, o gal ir išspręsti.

Jaunimui daug kas neaišku, norėtųsi išsipašakoti, pasiklausti. Deja, net ir tėvai ne visada randa laiko ir reikalo savo mažo vaiko mažų rūpesčių išklausti. Pasakymas, kad neturi laiko, kad tai dėmesio nevertas dalykas, ir mažos problemėlės dar neišsprendžia. Argi

vyresnieji užmiršo, kad ir „mažas kelmas didelį vežimą verčia“?

Jaunam žmogui turi būti leidžiama išsipašakoti, išsišnekėti pirmiausia namuose, šeimoje. Jeigu tėvas yra šeimos maitintojas, užuovėja ir pastogė, tai motina turi būti namų širdis, akys ir ausys. Nereikėtų ranka numoti net į menkiausias vaiko problemas. Nerašdės atsakymo namuose, jieškos gatvėje.

Jaunuolis ar jaunuolė kartais irgi daro didelę klaidą, nenorėdami savo problemų vyresniesiems sakyti, vadinami juos „old fashioned“. Tėvai, prieš jais tapdami, irgi buvo jauni, dažnai pergyveno tas pačias ar panašias problemas, tai kodėl mes turime manyti, kad jie mūsų nesupras?

Jeigu jaunimas nesislėps su savo problemomis nuo tėvų ar vyresniųjų, o šie į jas nenumos ranka, o nuoširdžiai išklausys ir patars, tautos žiedas augs gražus ir kvapus: neklaidžios vidurnaktiniai gatvės, nevažinės negražiai „skolintais“ automobiliais, nesistengs per anksti susirasti gyvenimo draugės, nebus teismuose stumdomas ir kalėjimuose „beatgailaujamas“.

DIENA PRIEŠ DU ŠIMTU METŲ

JURGIS BRADŪNAS, Čikagos augšt. lit. mokyklos mokinyš

1764 m. balandžio mėn. pradžia. Rytas. Saulės spinduliai prasiskverbė į Tolminkiemio klebono miegamąjį. Lovoje dar tebesnūduriavo klebonas. Šalia lovos kėdė, ant jos padėta maldaknygė. Prie vienos sienos stovi knygų lentyna, o prie kitos, netoli durų, spinta su veidrodžiu. Kampe stovi nedidelis staliukas, o ant jo žvakė. Ryto tylą ir rimtį pertraukia staigus beldimas į duris. Klebonas krūptelėjo ir basom kojom atsistojo ant šaltų medinių grindų.

— Tuojau, tuojau! — atsiliepė jis ir, užsimetęs savo apsiaustą, atvėrė duris.

Už slenkščio stovėjo mažas berniukas, apsiavęs vyžomis ir užsivilkęs aiškiai perdidelę skrandą.

— Tai tu, Merčiuk, — nustebo klebonas. — Kas tave taip anksti čia atginė? Eik į vidų, matai aš dar basas.

— Klebone, mano senelis naktį labai sunkiai susirgo. Jis norėtų, kad ateitumėt pasikalbėti ir paskaityti maldų iš šventų knygelių, — aiškino vaikas, įėjęs į klebono kambarį.

— Kas jam skauda? — teiravosi klebonas, vilkdamasis švarką.

— Soną skauda, giliai po krūtine skauda, visur jam skauda.

— Gerai, vaikeli, nueisiu, — tarė klebonas, duodamas vaikui pyragaitį, paimtą iš spintelės, — nueisiu, o tu skubėk namo.

Vaikaš nudūmė namų link, Klebo-

nas, stovėdamas tarpduryje, pažvelgė į rytų pusę ir, perbraukęs ranka plaukus, grįžo vidun. Pamažu apsirengė, pasimeldė ir, truputį užkandęs, išėjo pro duris, rankoje laikydamas didelę maldų knygą. Saulė jau buvo žymiai kilstelėjusi. Jos spinduliai baigė tirpdyti pašaliuose užsilikusį sniegą. Malonus pavasario vėjelis švelniai glostė pamažu žygiuojančio klebono veidą.

Visur pakelyje girdėjosi linksmi paukščių balsai. Čia pat prie trobų čirškė žvirbliai. Kažkur medyje sukrankė varna. Jai atsiliepė šarka, bestrypinėdama ant tvoros ir nenuvaldydama savo uodegos. Kieme giedojo gaidys. Klebonas žygiavo, klausėsi ir suprato, kad Dievo galybė ir paukščių balsuos yra didžiai stebuklinga.

— Laukan, tu smirde, nenaudeli! — pasigirdo smarkus moteriškas balsas ir nutraukė klebono grožėjimąsi pavasariu.

Klebonas grįžtelėjo į tą pusę. O, tai Slunkiaus namai. Jo trobos labai prastos, stogo šiaudai baigia pūti. Žiūri, Slunkienė iš trobos išvijo paršą. Duris paliko atdaras. Iš vidaus girdėjosi šis pokalbis:

— Slunkiau, tu smirde, kelkis jau vidudienis, nusitverk kokį darbėlį!

— Tai kad moč, dar anksti, dar gaidys negiedojo... — atsiliepė mieguistas balsas.

— Negiedojo!? Iškrapštyk blusas iš

ausų, tai girdėsi, kada jis gieda. Pavasaris jau.

— Nemėgstu pavasario, geriau patinka žiema! — ginčijosi Slunkius.

Pažįsta klebonas Slunkių tą nenau-dėlį ir tinginį. Pagreitina žingsnius. Besileisdamas į pakalnę, iš tolo pamatė Merčiuką, nekantriai belaukiantį. Persokęs kelias balutes, atsirado jis prie viežlybo Lauro vartų. Čia vaizdas visai kitoks. Trobos naujos, gražios, aplinkui didelis sodas. Visa rodė, kad čia gyvena darbštus ir rūpestingas būras.

Besirengiant eiti į vidų, pasigirdo didelio paukščio sparnų šlamesys.

— Klebone, tai mūsų gandrai, tai mūsų gandrai! — šaukė džiaugsmingai Merčiukas, rodydamas į gandalizdin nutūpusius gandrų.

Klebonas, atvertęs galvą, žiūrėjo, kaip gandrai pradėjo taisyti vėjų apgadintą lizdą.

— Prašom, klebonėli, vidun, dėkui, kad atėjote! — sveikinosi šeimininkė.

— Kas gi tam jūsų Laurui pasidare? — teiravosi klebonas, eidamas į vidų.

Lauras gulėjo lovoje. Klebonas pasisveikino su ligoniu, ir abu pradėjo šnekučiuotis.

— Maniau, klebone kad jau paskutinioji. Dabar aciu Dievui, jau geriau.

— Nepasiduok, Laurai, ateina pavasaris su visa savo gyvybe, negali gi tokiame laike sirgti. Jau ir gandrai parskrido...

— Ar jau? O, tai jau tikras pavasaris... O sakyk, ar nepastebėjai, ar didesnysis neturi juodų plunksnų po sparnu?

— Turi, turi, — tvirtino klebonas.

— Palaimintas Dievas! Tai ta pati gandrų pora. Jie kasmet pas mus grįžta.

Klebonas dar ilgai kalbėjo su ligoniu, skaitė gražias ir raminančias maldes, vėl pasakojo ligoniui Tolminkiemio naujienas. Palinkėjęs ligoniui sveikatos, pasikalbėjęs su sveikaisiais apie ūkio reikalus, klebonas išėjo iš Lauro trobos.

Pavasarijantis oras buvo dar lyg šiltesnis ir gražesnis. Merčiukas užsilipęs ant tvoros, tebestebėjo garnius. Palinkėjęs ir jam geros dienos, klebonas pamažuėjo Tolminkiemio link. Saulė savo šiltais spinduliais kaitino jo nugarą. Šilta. Persilta su apsiaustu. Užsimečęs apsiaustą ant rankos, gerėdamasis atbūdančia gamta, pirmisiais žiedeliais, paukščių garsais, jisėjo namo. Jam pasirodė, kad žemė, pirmosios žolelės, pirmieji žiedeliai, vabzdžiai, gyvuliai, paukščiai, visi džiaugiasi pavasariu. Kaip ir žmogus visi savaip garbina Dievą. Parėjęs namo, jis paliko duris praviras, kad vidun įeitų daugiau pavasariško oro. Praverė ir langą, kad daugiau saulės spindulių įeitų. Šiltas vėjelis, nešdamas šimtus pavasariškų kvapų, padvelkė į jo veidą. Valandėlę pamastes, priėjo prie stalo, atsisėdo, pasiėmė lakštą popieriaus ir, pamirkęs plunksną į rašalą, pradėjo rašyti:

Jau saulelė vėl atkoptama
budina svieta

Ir, žiemos šaltos triūsus,
pargriaudama juokės,
Šalčių pramonės su ledais sugaišti
pagavo
Ir putodams sniegs visur į nieką
pavirto.

KUO MES GALIME PADĖTI SAVO TĖVŲ KRAŠTUI

MINDAUGAS PRAČKAILA, Cicero augšt. lit. mokyklos mokinys

Nereikia daug aiškinti kad mes turime padėti savo tėvų žemei, Lietuvai. Tik kyla klausimas — kaip?

Esame Amerikos piliečiai, todėl mus riša ir tam tikri įsipareigojimai tą svetingą šalį gerbti ir ją ginti. Iš kitos pusės esame lietuviai ir jaučiame didelę moralinę pareigą visais būdais padėti kenčiančiai Lietuvai. Kai mažiau galvojame, iškyla neaiškumas, kam duoti pirmenybę: Amerikai ar Lietuvai? Pasiaiškinus tais reikalais su mokytojais, organizacijų vadovais, klausimas nelieta toks neišsprendžiamas. Net lengva darosi. Inteligentas, subrendęs žmogus randa labai gerą abiem pusėm sprendimą. Kol kas, žinoma, negalima kažkokio žymaus žygio padaryti, kas sudrebtų pasaulį ir išlaisvintų Lietuvą.

Jei mūsų būtų labai daug, tai gal suorganizuotume lietuvišką kariuomenę ir eitume laisvinti protėvių žemės.

Pirmoj eilėj, manau mes galime daryti viską, kad čia Amerikoje, išliktų lietuviybė ir kad visi žinotų, jog yra tokia Lietuva. Reikia taip pat palaikyti viltį pasilikusiems Lietuvoje, reikia, kad jie žinotų, jog mes kovojam dėl jų, kad mes esame tokie pat lietuviai, kaip ir jie. Tegul jie žino, kad Amerikoje yra laisvos Lietuvos širdis.

Reikia taip pat visiems skelbti, kad Lietuva nėra kažkoks užkampis, bet kad didelis ir gražios kultūros ir labai garbingos praeities kraštas. Tą reikia ypač skelbti tiems amerikiečiams, kurie ku nors įtakingesni ir gali daug padaryti.

O mes patys, jaunimas, turime būti gyvu pavyzdžiu savo elgesiui tvarkingumu ir drausmingumu. Tegul visi sako:

— Žiūrėkite, kokie pavyzdgingi tie lietuvių vaikai!

Atsiminkime: ateities Lietuvos gyvybė guli ant mūsų pečių.

* * *

“MOSU METAI”, Čikagos Augštesniosios Lituanistikos Mokyklos ir kitų vietovių lituanistinių mokyklų 1963-1964 mokslo metų metraštis. Knyga Lietuvių Enciklopedijos formato, 240 puslapių. Išleido Čikagos Augšt. Lit. Mokyklos Tėvų Komitetas. Kaina \$2.25. Knygoje atspausdinti geriausi pačių mokinių parašyti rašiniai.

Dar yra likęs tam tikras skaičius šio metraščio pardavimui. Knyga pilnai tinka pasiskaitymui ne tik jaunimui, bet ir suaugusiems. Pažinkime šių dienų jaunimo dvasią ir polėkius. Šią knygą galėtų lengvai įsigyti visos lituanistinės mokyklos bet kurioje pasaulio šalyje ir lietuviškos jaunimo organizacijos — skautai, ateitininkai ir kt. sau asmeniškai ir knygynėliams. Užsakymus su money orderiu ar čekiu siusti: V. Diminskas, 6943 So. Rockwell St., Chicago 29, Illinois, USA.

1963-1964 mokslo metų metraštyje dalyvauja ir kitos lituanistinės mokyklos, kaip Cicero, Clevelando, Detroito ir Baltimorės.

Metraštis redaguojamas pačių mokinių. Metraščio globėjas — mokyklos direktorius J. Masilionis. Mokiniai su dideliu susidomėjimu seka perijodinės spaudos atsiliepimus apie jų leidinį. Įvertinimas jų pastangų ir darbo padės jiems įsijungti į spaudos ir literatūros darbą. Jau ne vienas ir dabar iš jų rašinėja į lietuviškus laikraščius.

Metraštis labai skoningai išleistas ir meniškai medžiaga išdėstyta, suplanuota ir pritaikintos tinkamos iliustracijos irgi pačių moksleivių pieštos. Viršelyje didelis nuogas medis pavasarėjančiame danguje — ankstybo pavasario simbolis, aprėmuotas oranžine juosta. Metraštis yra labai gausiai iliustruotas mokyklos mokinių ir mokytojų bei tėvų komiteto nuotraukomis. Kas lankėsi Čikagoje ir matė Tėvų Jezuikų Jaunimo Centrą ir ten savaitgaliais lietuvišką

mokyklą, tai ši knyga bus paskatas idėjai visomis pastangomis kurti panašius centrus ir kitose lietuvių kolonijose.

“Mūsų Metų” redakcinis kolektyvas sudarytas grynai iš mergaičių. Red. pirmininkė Mirga Pakalniškytė, redakcinio kolektyvo narės: Zita Burneikytė, Marija Norušytė, Aušrelė Vaičiūnaitė, Jūratė Vaičiūnaitė, Danutė Vaičiūnaitė ir Laima Nainytė. Labai įdomus reiškinys, kad trys seserys sutilpo viename kolektyve.

Leidinių puošia labai gražios šių metų abiturientų laidos nuotraukos, kartu berniukų ir mergaičių 60. Tai labai gražus būrys jaunų žmonių, kuriuos per aštuonerius metus jungė lietuviška dvasia. Mokyklos suolo draugai pasilieka visam gyvenimui.

Sunku būtų išskaičiuoti visus rašančius, tik temų įvairumas ir graži skaisti idealistinė dvasia kalba iš rašinių. Esama ir humoristinių. Kas pats mokosi lituanistinėje mokykloje ir kas moko ar veda jas, turėtų perskaityti šį jaunimo metraštį. Čia ras labai daug naujų idėjų ir nuotaikų, kurios padės daugiau susipažinti senajai ir jaunajai kartai. Labai girtinos ir sveikintinos jaunimo pastangos raštyti darbe, kas paskatins juos ir toliau neatitrūkti nuo lietuvių tautos.

Kai kuriuos rašinius net rekomenduojame perskaityti moksleivių literatūros būreliuose ar klasėse ir padiskutuoti rašinių idėjas. Verti dėmesio rašiniai: Violeta Bingelytė “Jaunimas nori būti išklaustas ir suprastas”, Marija Norušytė “Kodėl mus ignoruojate?”, Vitalija Ruibytė “Tėvų ir mokyklos įtaka”, Aleksandras Pakalniškis “Amerika ir Lietuva”, Laima Nainytė “Amerikonškos ir Lituanistinės Mokyklos skirtumas” ir Mindaugas Markevičius “Nuataitimo pavojus”. Daug yra puikių literatūrinių ir buitės apysakėlių — tikrų perliukų!

Iz. M.

KELIOS PASTABOS

APIE MAŽUOSIUS

Šių dienų gyvenime būtų lyg ir nemadinga kalbėti apie mandagumą. Tačiau pats gyvenimas verčia mus laikytis tam tikrų formų. Mandagumas ištikrųjų ir yra žmonių tarpusavio bendravimą lengvinančios taisyklės.

Tėvai kartais nepagalvoja, kad kelios paprastos mandagumo taisyklės įsamonintos vaikams iš pat mažens palengvintų tėvų ir vaikų santykius, o vaikui nekartą padėtų nugaleti netikrumą ir drovumą. Daug lengviau yra mažą vaiką išmokyti gerų manierų, negu paaugusį atpratinti nuo nepageidautinų eglesio įpročių. Mokyti reikia geru pavyzdžiu bei kantriu aiškinimu, bet ne nuolatinio kartojimu “negalima”.

Svarbu, kad tėvai su savo vaikais nebūtų grubūs. Nejmanoma augančiam vaikui pasidaryti mandagiu, jei su juo bus nuolat storžieviškai elgamasi. Priešingai, jis gali pasiryžti vėliau tuo pačiu atsilyginti suaugusiems.

Vaikai jaučiasi įžeisti ir pažeminti, jei tėvai diskutuoja savo vaikų ydas su kitais, vaikams girdint, arba daro vaikams pastabas viešai. Šią galimą atlikti, privačiai, šeimoje.

Vaikai supažindinami su suaugusiu arba kitu vaiku normalia tvarka. “Čia Algis, mano sūnus” ar “Čia Algis”, bet ne “Čia mano mažulėlis” ar “mano mylimas sūnelis”. Nuo pat ankstyvo amžiaus vaikai nepakenčia pažeminančios padėties, ir nori, kad su jais būtų elgiamasi kaip su asmenimis.

Reikia išmokyti vaikus pasisveikinti, kad ne purkštų ir nedarytų savo pastabų, kai supažindinami, ar kas su jais sveikinas. Jie turi žinoti, kad netinka sakyti “Tu man nepatinkai”, “Kokia juokinga ponija” ar panašiai. Jiems reikia išaiškinti, kad nedera kito asmens įžeisti.

Vaikai gali jaustis laisvai ir nebijoti klausiti bei kalbėti su suaugusiais, tačiau jie turi žinoti, kad labai nemandagu pertraukti kitą asmenį kalbant, ypač pietų metu ar kai yra svečių. Klausymas yra savotiškas menas, kurio pravartu išmokyti iš mažens.

Kai tik vaikas gali rašyti, jam reikia išaiškinti padėkos laiškų svarbą ir pamokyti gavus dovanas tuoj pasiųsti laiškus. Smulkmenomis galima suteikti džiaugsmo kitiems.

Reikia vaikams ne tik įtikinti, kad negražu yra šaukti, mėtyti daiktus, daryti įvairias grimasas, griebti didžiausią torto gabalą, bet paskatinti juos taip elgtis, kad dėka šito pasaulis pasipildytų maloniais žmonėmis.

Mandagumo meno reikia mokyti teigiama prasme, kad tai sutaptų su jo asmenybe ir garbės pajautimu. Mokyti vaikus gerų manierų reikia, mokyti juos gerbti kitus asmenis, turėti atodairos kitam žmogui, savigarbos kitam ir pačiam sau.

O. G.

KUN. B. LIUBINAS

Lietuvių Vasario 16 gimnazija jau turi savo praeitį ir siekia ateities. Kai didžioji tremtinių masė tolo nuo senutės Europos krantų, Vakarų Vokietijoje likosi keli tūkstančiai jų likimo bendrininkų, negalincių pasinaudoti emigracinėmis galimybėmis, dažniausiai dėl kurio nors šeimos nario nesveikatos. Su nerimu jie klausė savęs, kaip pavyks vaikus išauklėti lietuviams. Gražiai veikusios mokyklos užsidarinėjo, nes neliko nei mokytojų, nei pakankamo skaičiaus mokinių. Iškilo reikalas, kad pasiliekančių vaikams taip pat reikia mokyklų. Taip Diepholze veikusioji stovyklos gimnazija 1951 m. vasario 16 d. buvo pavadinta Vasario 16-sios vardu ir į ją sukviešti iš visos Vokietijos lietuviai vaikai, gimnazistai. 1953-1954 metais viso pasaulio lietuviai nupirko gimnazijai namus su 5 ha sklypu. Vasario 16 gimnazija jau įteikė 55 jaunuoliams brandos atestatus ir daugeliui 6 klasių pažymėjimus. Jie yra pasklidę po visą pasaulį, jau pradeda reikštis lietuviškoje veikloje, ir siekia savo pasirinktosios profesijos. Buvę Vasario 16 gimnazijos mokiniai vyrauja lietuvių suvažiavimuose Europoje, vadovauja vargo mokykloms, skelbia lietuviškąją gyvybę savo buvimu ir veikla. Vilius Lenertas gavo Heidelbergo universitete chemijos diplomą, ruošiasi doktoratui, kartu dėstydamas chemiją Vasario 16 gimnazijoje. Vingaudas Damijonaitis šiemet išventintas kunigu ir tuoj atvyks dirbti lietuvių pastoracijoje Vokietijoje. Rimutė Mariūnaitė ir Greta Jasevičiūtė laiko baigiamuosius egzaminus Frankfurto universiteto medicinos fakultete. Žinomas buvęs „Ateities“ redaktorius Rimvydas Šliažas. Iškilusi nauja dainininkė Anelė Valaitytė, nevadina savęs Walatt. Ji yra buvusi Vasario 16 gimnazijos mokinė.

Siuo metu skaitlingesnės mokiniai

yra pirmosios klasės. Tuo būdu Vasario 16 gimnazija jau yra išpareigojusi mažiausia devyneriems mokams. V. Vokietijos lietuvių šeimose yra dar daug vaikų, laukiančių kada galės stoti gimnazijon. Tačiau toji gimnazija neturi tinkamų namų. Pasmokės vyksta lentiniuose barakuose, kurie graso sugriūti.

Gimnazijos teisinė būklė

Juridinis Vasario 16 gimnazijos savininkas yra Vokietijos Lietuvių Bendruomenė, atstovaujama savo Krašto Valdybos. Ši rūpinasi gimnazijos namų statyba, jos vardas įrašytas į nuosavybės knygas. Į Krašto Valdybą dabar įeina: kun. dr. J. Aviža — pirmininkas, kun. B. Liubinas — vice-pirmininkas, T. Gailius — išdininkas, J. Valiūnas — sekretorius, A. Mariūnas — narys. PLB VKV pastangomis buvo gauta 500.000 markių (\$125.000.00) iš vokiečių (po pusę tos sumos iš Federalinės ir Baden Wuettenbergo krašto vyriausybių). Vokiečiai, skirdami tas didžiuoles lėšas, pastatė tik vieną sąlygą: naujieji namai turi būti naudojami lietuvių mokymo reikalams.

Mokiniai

Į Vasario 16 gimnaziją priimami lietuvių vaikai, kurių tėvai apsisprendę juos auklėti lietuviškai krikščioniškoje dvasioje. Mokiūnių tarpe visai neįvyksta abejonių, kas jie yra. Jiems visai aišku, kad jie yra lietuviai. Siuo metu gimnazijoje yra 93 moksleiviai. 13 jų yra gimę lietuvių šeimose, kurių tėvai iš Lietuvos išvyko 1941 m.; 52-jų tėvai, ar motinos, Lietuvą palikę 1944 m., o 28 vaikai dar patys yra gimę Lietuvoje ir Vokietijon atvyko su tėvais 4-5 metų bėgyje. Religijos atžvilgiu — mokiūnių tarpe yra 72 katalikai ir 21 evangelikas. Dalis jų baigs 9 klases ir studijuos universitetuose, į ku-

Vasario 16 gimnazijos inscenizavimas

riuos priimami be jokių stojamųjų egzaminų. Dalis tebaigs 6 klases ir, gavę vidurinės mokyklos pažymėjimą, mokysis specialiose mokyklose, taps nediplomuotais inžinieriais, medicinos asistentais, įvairių sričių tarnautojais ir panašių profesijų. Tačiau viena bendrą dalyką jie visi bus gavę Vasario 16 gimnazijoje, tai lietuvišką samonę. Jie aiškiai žinos, kad jie yra lietuviai, kad lietuviu būti yra garbė, pašaukimas ir pareiga, kad jie privalo tarnauti Lietuvai ir lietuvių tautai.

Mano misija pas užjūrio lietuvius

Vasario 16 gimnazijai būtinai reikia \$50.000.00 piniginių suma, jei norima baigti sekmingai statybą. Kai lietuvis duoda \$1.00, tai vokiečiai prideda \$2.00. Kitaip tariant lietuvių auksas įgauna trigubą vertę, nes vokiečiai duoda tik tada, kai duoda lietuviai. Vokiečiai patys pabrėžia, kad tie namai turi būti ir likti lietuvių švietimo namais ta prasme, kad aukotojas pajustų, kad tai jų aukos vaisius. Deja, asmeniškai negaliu pasiekti visų lietuvių kolonijų JAV-se bei Kanadoje, bet per spaudą visiems lietuviams dėkoju už realią pinigine paramą. Kviečiu daugiau prasikūrusius lietuvius, sambūrius bei organizacijas būti garbės aukotojais po \$100.00 auką skiriant. Kviečiu taip pat įrengti savo vardo klases, kurios kainuos nuo \$1.000.00 iki \$3.000.00. Klases bus pavadintos aukotojų ar jų parinktais vardais.

P. Australijos, Adelaidės, 1964 m. reprezentacinė tautinių šokių grupė, vadovaujama stud. Violetos Vasiliauskaitės (stovi vidury). Ši grupė dažnai pasirodo australų šventėse ir televizijoje. V. Vasiliauskaitė vadovauja mergaitėms studentų ir ateitininkų stovyklose. Yra gabi, sumani lauzų bei pasirodymų vadovė. Tai plačiai žinomos solistės G. Vasiliauskienės dukra. Nuotr. A. Budrio

Prašoma viso pasaulio lietuvių ir Lietuvių Bendruomenių vadovybių paremti savo aukomis vienintelės lietuviškos gimnazijos statybą, kad prieš žiemą mokiniai jau galėtų mokytis naujuose rūmuose. Aukos siųsti siuo adresu: Rev. B. Liubinas, Litausches Gymnasium, 684 Huettenfeld b. Lampertheim, West Germany.

PAS LIETUVIUS LENKIJOJE

KAN. DR. J. KONČIUS

Pereitą vasarą šalpos reikalais lankiau Lenkijoje įvairias institucijas Varšuvoj, Krokuvoj ir kitose vietovėse. Ta pačia proga man buvo labai įdomu susipažinti su lietuvių būkle Lenkijoje. Didžiausia lietuvių grupė ir geriausiai organizuota yra Punske, kuris yra tik trys kilometrai nuo Lietuvos ribos. Ten jie turi savo gimnaziją, kurioje mokosi 271 mokinys. Viskas dėstoma lenkų kalba. Lenkų valdžia apmoka mokytojams algas ir teikia gimnazijai išlaikymą. Lietuvių kalba yra privaloma ir ji dėstoma kasdieną.

Direktorius ir visi mokytojai yra lietuviai. Mokiniai puikiai kalba lietuviškai, nes dauguma jų kasdien atvyksta į Punkską iš apylinkių, po 7 ir daugiau kilometrų. Moksleiviai bendrabučio neturi. Mažas mokinių skaičius gyvena miestelyje privačiuose butuose. Gaila, kad prie šios gimnazijos nėra valgyklai tinkamo įrengimo, todėl "Care" ar kitos Amerikos labdaros organizacijos negali suteikti maisto produkto, kaip jų gauna daugelis kitų mokyklų Lenkijoje.

Punsko miestelyje yra tik viena lietuvių parapija, kuriai priklauso 4.000 žmonių iš jų virš 3.000 yra tikri lietuviai, o apie 1.000 lenkiškai kalbančių. Per pirmąsias Mišias, kurios sekmadieniais laikomos 7 val. ryto, giedama lenkiškai ir sakoma lenkų kalba trumpas pamokslas. Per 8.30 val. pamaldas visa bažnyčia gieda įvairias lietuviškas giesmes ir skaitoma lietuviškai ir lenkiškai evangelijos.

Per sumą 12.15 val. viskas atliekama lietuviškai. Susirenka apie 2000 žmonių. Prieš sumą kas sekmadienį daroma procesija apie bažnyčią. Choras procesijoje labai gražiai gieda lietuviškas giesmes. Po sumos choras susirinko šventoriuje; į juos prkalbėjau pagirdamas jų sugebėjimą gražiai giedoti.

Aikštėje teko pasikalbėti su daugeliu punskiečių. Jie darė malonų įspūdį, kaip kultūringi lietuviai ūkininkai. Tie, kurie gyvena prie pat Lietuvos sienos, gauna iš valdžios liudijimą, su kuriuo gali pereiti sieną į Lietuvą. Taipogi iš Lietuvos pasienio gyventojai gauna pasus atsilankyti pas lietuvius Lenkijos pusėje. Jie man pasakojo, kad Lietuvoj ūkininkų ir visų gyventojų būklė esanti daug sunkesnė, negu Lenkijoje, todėl, kad Lietuvoje visi ūkininkai suvaryti į kolchozus ir daugelis gyvena pusbadžiai. Vienas didžiausių neturtingesnių Punske ir apylinkės lietuvių prasymas yra — prisiųsti jiems iš Amerikos drabužių. Be to, bemaž visi prašė lietuviškų maldaknygių, nes jų senosios jau baigia suplyšti. Jie man jas rodė. Punsko ir Seinų lietuviams esą reikia virš 5.000 maldaknygių.

Seinai

Seinams reikia lietuviškų pamaldų. Nemažesnis lietuvių skaičius gyvena

Seinų apylinkėje. Seinuose yra irgi tik viena bažnyčia, kurioje visos pamaldos laikomos tik lenkiškai, nors ten lenkiškai kalbančių yra mažiau negu pusė parapijiečių. Lietuviai tokia padėtimi yra nepatenkinti ir žada daryti žygių, kad būtų ir Seinuose, kaip Punske, įvestos lietuviškos pamaldos. Šiuo reikalu kalbėjau Varšuvoje su Bažnyčios hierarchijos viršinimais, kurie tuo klausimu palankiai atsiliepė. Jie žadėjo surasti lietuvių kunigą ir lietuviškas pamaldas įvesti, jei seiniečiai tuo reikalu pareikštų norą. Šią žinią perdaviau Seinų apylinkės lietuviams.

Pas Varšuvos lietuvius

Sužinojęs, kad lietuviškos pamaldos yra laikomos Marijos bažnyčioj Krakowskie Przedmiescie gatvėje, kreipiausi į vieną kitą lietuvi. Patyriau, kad vasaros metu daug lietuvių yra iš Varšuvos išvažiavę atostogų, todėl lietuviškos pamaldos nelaikomos. Vis dėlto į pamaldas susirinko apie 46 lietuviai, ir visi sėdėjo vienoje pusėje bažnyčios, o kitoje pusėje daugiau buvo prisirinkę Varšuvos lenkų. Lietuviai puikiai giedojo iš šafirografuotų lapelių. Pasakiau jiems pamokslą. Per lietuviškas pamaldas nei lenkiškų giesmių nei pamokslų nebuvo. Po šių pamaldų visus sukviečiau susirinkti į zakristiją pasikalbėti, nes prie bažnyčios salės nėra. Jie prašė pasveikinti lietuvius Amerikoje ir padėkoti jų vardu už visokeriopą pagalbą.

Nuotaikos ped. Petrutytės paskaitoms praėjus

Tai buvo trys absoliutiško susikaupimo vakarai. Susirinkusios moterys bei keli vyrai taip jau tyliai laikėsi, kad atrodė ir kvėpuoti giliau prisibijota, kad tik nepraleidus nė vieno ped. Petrutytės žodžio!

Paskaitoms užsibaigus, mes jautėmės lyg po kokių gerai pavykusių kolektyvų, sužavėtų dalinomės įspūdziais... Staiga man pasidarė gaila tų motinų, kurios neturėjo progos jų išgirsti. Tad kur buvote jūs, mielos motinos? Kur buvote jūs, jaunos merginos, kurios rengiatės sukurti šeimos židinių?

Dar taip neseniai su kaimyne džiaugėmės, žiūrėdamos į lakstančius vaikučius Prisikėlimo salėj, o ji buvo jų pilna! Ir sakėme: "Tai užaugs gražaus jaunimo". Tai kur buvote jūs, tų gražių vaikučių tėveliai, kokie didesni rūpesčiai ir reikalai sulaikė jus šiuos tris vakarus? Iš širdies gilumos apgalvestauju, kad nebuvo jūsų, kad iš viso klausytojų buvo toks mažas skaičius.

Taigi, su pakilia nuotaika skirstėmės į namus su ryžtu perrevizuoti visą mūsų auklėjimo sistemą (jei tokia iš viso yra), semtis daugiau žinių bei naudotis tais patarimais ir pavyzdžiais, kuriuos girdėjom paskaitų metu. Mes, moterys, buvome tikrai sužavėtos ir nustebintos ir galbūt ne viena tik dabar pajutom kokią didelę atsakomybę nešam kaip motinos ir kiek mažai mes tam esame pasiruošusios! Todėl prašome ir tikimės, kad ped. D. Petrutytė ir vėl mus aplankys su nauju pluoštu žinių, ir tada, jaučiu, Vaikų Namuose mes jau nesusirinksime, ne dėl to, kad ten būtų buvę negera, ar nepatogu, priešingai, bet dėl to, kad ten jau nebesutylpime, reikės didesnių patalpų. Tikiuosi taip pat, kad daugiau tokios progos nebepraleis jokia sąmoninga motina ir tėvas, ir jokia mergina.

Išėlės Atžala

Amerikos Lietuvių Tarybos kongreso metu Vašingtone, buvo sukviesta spaudos konferencija, į kurią atsilankė Lietuvos atstovas J. Kajeckas, dalis kongreso dalyvių, lietuvių, amerikiečių ir kitų valstybių žurnalistų. Nuotraukoje iš kairės į dešinę: BALFo pirm. prel. J. Končius, ponias Reap, koresp. prie Valst. Departamento ir JAV kongrese G. Krivickienė, tolumoje inž. E. Bartkus — ALTO sekretorius, L. Šimutis — "Draugo" redaktorius, ir J. Reap Valst. Departamento valdininkas.

Dail. Elena Urbaitis

Gimnaziją baigė Lietuvoje. Studijavo Miunchene Meno Akademijoje, studijas tęsė Freiburge, kur 1950 m. įsigijo diplomą. 1961 m. Niujorko Kolumbijos universitete gavo magistro laipsnį. Dalyvauja amerikiečių parodose, kaip Ruth Sherman Galerijoje,

10/4 Groups Galerijoje ir kitose.

Dailininkės darbai yra žinomi ir lietuvių visuomenei, su kuriais ji pasirodo įvairiose lietuvių menininkų parodose.

Juzefa Jarmalavičienė, gyv. Sydnėje, Australijoje, birželio mėn. atšventė savo šimtąjį gimtadienį.

Marija Sarkauskaitė, gyv. Strasbūre, Prancūzijoje, atšventė savo devyniasdešimt devintąjį gimtadienį.

Aktorė Rūta Kilmonytė - Lee dalyvavo Lietuvių Dienoje Niujorke ir gražia lietuvių bei anglų kalba supažindino dalyvius su vykstančia programa.

Buv. Egipto karaliaus Faruko dukterys yra ypatingo charakterio: visos mėgsta darbą ir darbas joms sekasi. Vyresnioji Ferial baigė Lozanoje augštuosius mokslus ir dirba kaip kalbų mokytoja: dėsto anglų, prancūzų, ispanų ir arabų kalbas. Fawzia yra bebaigianti augštuosius mokslus ir domisi sportu. Jaunesnioji 20 metų Fadja daro diplomą iš svetimų kalbų ir rengiasi dirbti kaip stewardessė. Tėvas lengvai sutiko su dukterų demokratėjimu ir savarankiškumu, tik draudžia joms tuoktis: turinčios laukti princų pasipiršimo. Kolkas karalaitės princesės klausio savo tėvo, bet ar jų paklusnumas bus iki mirties?...

*"Moters" žurnalo leidėjos,
norėdamos pasaulin išleisti galimai įdomesnį
ir augštesnio lygio žurnalą,
skelbia novelei parašyti konkursą.*

SAŁYGO S:

1. Konkurse gali dalyvauti tik moterys.
2. Novelės tema pasirenkama laisvai, tačiau jos turinys turi būti nepriešingas katalikybės ir moralės nuostatom.
3. Novelės apimtis: 12-16 mašinėlė rašytų puslapių.
4. Rankraščius, pasirašytus slapyvardžiu ir atskirai, uždarame voke pasirašyta tikrąja pavarde ir adresu, siųsti "Moters" žurnalo adresu iki šių metų gruodžio 31 d.
5. Premijos dydis \$100. Premija neskeliama. Nepremijuotosios novelės "Moteryje" gali būti spausdinamos tik susitarus su autorėmis.

"Moters" leidėjos —

K.L.K. Moterų Dr-jos Centro Valdyba

Solistė Lilija Šukytė

Naujai kylantis dainos talentas — solistė Lilija Šukytė yra kilusi iš Hamiltono, Kanadoje. Prigimties apdovanojama skambiu balsu — augštos skalės sopranu ir gražia išvaizda.

1960 m. Lilija baigė Royal Conservatory of Toronto pianino klasę su Solo Performer atžymėjimu. Sekaiciais metais tokiu pat laipsniu baigė ir dainavimo klasę, o 1962 m. baigė kalbų fakultetą McMaster un-te gaudama bakalaur laipsnį — Honour B.A. Pagrindinės kalbos: prancūzų ir vokiečių, šalutinės: ispanų ir anglų. Ji kalba ir gerai rašo lietuviškai.

1962 m. Royal Society of Canada paskyrė Šukytei stipendiją muzikos studijoms Vokietijoje. Ji tą stipendiją atidėjo ir jau antri metai mokosi dainavimo Toronto konservatorijoje, norėdama baigti "Artist Diploma Course". Dainavimo pamokas ima pas M-me Irene Jessner, buvusią Metropolitan primadoną. Taip pat lanko dramos ir operos mokyklą, besiruošdama atskiroms partijoms.

Daugelyje muzikos festivalių Šukytė jau yra laimėjusi keletą aukso medalių už operos arijų dainavimą. Perais metais ji gavo Kanados Lady stipendiją. Šiais metais laimėjo profesionalų trofėją (Rose Bowl).

Lilija Šukytė jau turėjo eilę koncertų ir lietuvių visuomenei. Ji koncertavo Niujorke, Čikagoje, Detrote, Toronte ir Klevelande.

Praėjusią žiemą Toronte Albert Herring operoje dainavo pagrindinę soprano partiją. Ši Benjamin Britten opera pirmą kartą buvo pasatyta Kanadoje. Opera dirigavo garsus dirigentas Barbini. Solistė yra tik 23-jų metų amžiaus ir prieš jos akis atsiveria platūs dainos meno plotai...

Brigittės Bardots pavaduotoja

Paskutiniame dabar sukamame su Brigitte Bardot filme nusirengimo scenoms angažuota kita aktorė, būtent, Maud Chapelle iš profesijos šokėja. Brigitte Bardot pavaduotoja pikantiškoms nusirengimo scenoms nėra ypatinga gražuolė, bet jos kūno išmiere bemaž tokios pat kaip BB.

Sakoma, kad Brigitei nusibodo bėgioti po sceną ir tokiu pigiu būdu kelti žiūrovų entuziazmą ir kad jos ambicijos dabar siekia augščiau — tikros vaidybos.

ELZĖ JANKUTĖ

Mažosios Lietuvos patriarcho Martyno Jankaus duktė Elzė šių metų liepos 16 d. atšventė savo amžiaus ypatingą jubilėjų ir buvo pagerbta Mažosios Lietuvos bičiulių, gaudama daug gėlių ir kitų dovanų.

Elzė Jankutė, tauri Mažosios Lietuvos duktė, visą savo gyvenimą kartu su savo tėvu tarnavo lietuvių išlaisvinimo kovai. Tėvas, statydamas tautos reikalus augščiau savo vaikų laimės ir ateities, viską aukodamas spaudai ir rezistencinei kovai, vaikus įtraukė į šį darbą, palikdamas juos net be augštųjų mokslų.

Elzė Jankutė, gimusi Bitėnuose, anksti netekusi motinos, padėjo tėvui tvarkyti ūkį. Pasižymėjo dideliu duosnumu ir vaišingumu, turi aukso širdį, kaip charakteringą lietuvaicijų būdo bruožą. Gyvendama Lietuvos pajūryje, netoli žavingo Rambyno, prisidėdavo prie iškilingų Joninių organizavimo. Yra priėmusi savo namuose šimtus ekskursijų ir pavienių svečių.

Tremties metu Vokietijoje gyveno Flensburgo pabėgėlių stovykloje, kur globojo savo senelį tėvą ir brolių Kristupą.

I Kanadą atvyko 1948 m. ir visą laiką gyvena Torontė su broliu Kristupu. Sesuo Uršulė gyvena Čikagoje, o Edita Montrealyje, irgi Kanadoje.

Elzė Jankutė už pasidarbavimą Saulių organizacijoje šiais metais yra apdovanota garbės diplomu. Labai aktingai reiškiasi lietuvių evangelikų liuteronų lietuvių Vilties parapijoje Torontė. Parapijos moterų būrelis ji yra garbės pirmininkė. Savo dideliu darbštumu yra įsigijusi kartu su Dambarų šeima labai gražius namus Torontė. Elzė yra pasiaukojimo, ištermės ir gilaus patriotiškumo pavyzdys. Turi didelių nuopelnų tautos rinkime.

Filmų ir televizijos aktorė Rūta Lee-Kilmonytė, po ilgų pastangų ir keleto lankymosi Lietuvoje, išgavo Maskvos leidimą ir atsigabeno savo senelę į Ameriką.

Aktorė Z. Arlauskaitė-Mikšienė, gyv. Detroite, mini 75-rių metų sukaktį. Ji gim. 1889 m. rugpjūčio 28 d. Šiauliuose. Ten baigė pr. mokyklą ir progimnaziją. Rygoje įsigijo mokytojos teises. Kaip aktorė ji pradėjo reikštis 1907 m. Šiauliuose ir paskui vaidino įvairiuose teatruose Rygoje, Petrapilyje. 1919 m. buvo priimta į Kauno dramos teatrą. Ten dirbo iki 1931 m. Be to, vaidino "Žvaigždikyje", Jaunojo žiūrovo teatre iki pasitraukimo į Vakarų 1944 m. Šiuo metu dirba su liet. dramos mėgėjų grupe Detroite.

Ižadu šventė. — Šią vasarą Nekaltai Prad. Marijos seserų vienuolyne, Putname, Conn., Norwich vyskupui dalyvaujant, įvyko didelė šventė — trys novicijos davė pirmuosius vienuoliškus įžadus ir tapo tikrosiomis vienuolėmis: Liuda Činčiūtė iš Kanados — dabar sesuo Marija Dovidą; Gailutė Kliukaitė taip pat iš Kanados — sesuo Marija Dominika ir Gražina Marjošiūtė iš New Britain, Conn. — sesuo Marija Ignė.

Dr. D. Kesiūnaitė mirė liepos 25 d. Klevelande, sulaukusi 60 m. amžiaus. Mokslus baigusi Lietuvoje ir eilę metų vadovavusi skautėms Lietuvoj ir tremty; daug rašiusi spaudoje medicinos ir skautybės klausimais.

Jūratė Kazickaitė, gyv. JAV., rugpjūčio pabaigoje iš Romos išskris į Nigerį, Keniją savanoriškam misijų darbui. Ten ji mokys vietos augštesniojoje misijų mokykloje anglų kalbos.

Argentinios lietuvaite-menininkė

Viena iš Čikagos jaunųjų menininkių yra Elda Skapaitė - Rundzaitienė. Gimė 1935 metais Buenos Aires, Argentinoje. Baigė mokytojų seminariją ir pradėjo studijuoti meną Academia Bellas Artes. Prieš kelis metus atvykusi Čikagon tęsia pradėtą studijas ir aktyviai dalyvauja lietuvių menininkų parodose.

Jos pirmieji paveiksai dvelkia Argentinios laukų nuotaikomis. Lingaujantys vėjuje medžiai, vieniši žmonės jūros pakrantėse ir spalvų šaltumas, tai pradžia kontakto su ja rišančia aplinka. Nuolatinis gamtos keitimasis atskleidžia jai naują, didesnę žmogaus

Dail. Elda Skapaitė - Rundzaitienė

vidaus spalvingą pasaulį. Lietuvės motinos įkvėpta meilė protėvių tikėjimui paskatina įieškoti kelio neišsamią, religinėje plotmėje. Bažnyčios gilumoje gimsta naujos idėjos, ir ji pradeda piešti savo giliai religingos sielos pergyvenimus. Tamsių spalvų niuansai vis dar dominuoja jos kūryboje, tačiau su šviesos spinduliais, ar vos matomu Kristaus veido spindėsiu, bando įnešti dangaus atspalvio. Pačios menininkės žodžiais: "Mes taip retai pagalvojame apie kitą gyvenimą ir mirtį". Tikėjimas, mirtis ir Dievo esimas, tai jaunosios kūrėjos šviesi mintis, kurią stengiasi teptuku išreikšti.

Kovo mėn. pradžioje, Čikagoje vykusioje religinio meno parodoje, Elda Rundzaitienė pasirodė su dviem paveikslais: "Šventovėje" ir "Virgin" (Šventoji Mergelė).

G. V.

Lietuvaitės punskietės atvykusios į Torontą ir daugumoje čia sukūrusios šeimas

LIAUDIES ŠOKIO ISTORINĖ APŽVALGA

V. R. SAUDARGIENĖ

**Aplink dvarą jievarai žaliavo,
Vidur dvaro jaunimėlis šoko...**

Per amžius šokis buvo svarbus veiksnys kultūriname tautos augime ir tautiniame jaunųjų kartų auklėjime. Šiandien šokis ne tik auklėjime, bet ir tautos reprezentacijoje užima svarbią vietą. Šią vertybę ypač mes, be tėvynės, išblaškyti tarp kitų tautų, turime branginti ir panaudoti jaunųjų auklėjimo tikslui ir reprezentacijai. Mūsų šokiai — gera priemonė auklėti ir sukelti jaunojoje kartoje meilę savo tautinės kultūros vertybėms. Svetimos kultūros įtaka tremtyje augančiai kartai yra tokia didelė, jog reikia gero savo kultūros pažinimo ir meilės, kad jaunieji didžiutęsi lietuviai esa. Mūsų šokis, augštai kitataučių vertinamas, gera reprezentacinė priemonė kiekvienai lietuvių grupei tremtyje. Tik reikia jį pažinti.

Tautinio šokio istorinė apžvalga

Pirmosios užrašytos žinios apie mūsų tautos šokius yra iš 17 bei 18 amžiaus. To meto mūsų rašytojų, kaip vysk. M. Valančiaus, mūsų ir kitataučių kronikininkų lietuvių liaudies papročių aprašymuose randame žinių apie mūsų šokius. Tiesa, šokiai dažniausiai minimi kaip tam tikra apeigų dalis, be platesnio jų aprašymo. Tačiau šokiai, kad ir nerašytiėjo iš kartos į kartą, kaip tautos kultūrinio lobyno palikimas.

20 a., Lietuvai atgavus nepriklausomybę, su kita folklorine medžiaga, pradėta užrašinėti šokiai bei jų melodijos.

Liaudies šokių rinkimą ir jų propagavimą pradėjo Lietuvių Tautosakos Komisija, įkurta 1930 m., o vėliau ši darbą perėmė Lietuvių Tautos Archyvas. Daugiausia rinkime pasidarbo Archyvo tarnautojai ir Lietuvos mokyklų mokytojai. Bet plačiausia akcija išaugo nuo 1935 m. Augštųjų Kūno Kultūros Kursų studentams pradėjus darbą mokyklose. Šie diplomuoti fizinio auklėjimo instruktoriai, įvedus liaudies šokių varžybas į mokyklų programą, laikė sau garbę ir svarbiausiu uždaviniu išmokyti savo auklėtinius seniausių ir kitiems dar nežinomų liaudies šokių. Jieškodami tokių šokių, jie suėjo į sąlytį su seniausiais kaimų gyventojais. Ir taip, benykstą ir į užmarštį grimstą apeiginiai šokiai ir senieji kadriliai buvo sugrąžinti į gyvenimą. Daugiausia šie šokiai buvo atnešti į mokyklas tokie, kokie jie buvo šokami nuo senų laikų. Tik vienas kitas buvo stilizuotas arba iš išlikusių trupinių atkurtas. Žinoma, dalis šokių nugrimzdo į užmarštį, o kita dalis degeneravosi.

Šokių kūrimasis turėjo tris aspektus: ritualinės apeigos, darbas, ir noras kūryboje bei žaisme išlieti susitelkusios energijos perteklių. Vystantis socialiniam bei kultūriniam tautos gyvenimui, minėtiems aspektams veikiant, kūrėsi šokiai.

Primityvios kultūros laipsnyje žmogus savo kūrybinei galiai išreikšti turėjo tik vieną priemonę — judesį. Todėl jo pirmoji kūryba reikėsi judesiais. Maža to, šokėjo judesiams bu-

vo priskirta magiškoji galia, pajėgianti sužadinti geruosius ir piktuosius demonus, nuo kurių malonės priklausė žmogaus egzistencija. Iš to išeinant, žmogus sukūrė tam tikrų judesių skales — šokius, kurių magiškąją galia jis tikėjosi palenkti tuos demonus sau.

Primityvaus žmogaus norai ribojasi egzistenciniais reikalais. Žmogus šoko ruošdamasis į medžioklę, eidamas į kovą, švesdamas pergalę, jaunuolių subrendimo iškilnėse, piršlybose, vestuvėse, net laidotuvėse. Klajoklinėms tautoms pradėjus gyventi sėslų žemdirbių gyvenimą, žmogus sukūrė šokius sėjai, derliui, augmenijai, lietuvi ir visokioms apeigoms, kurių pagrindinė idėja buvo vaisingumo ir brandumo sužadinimas.

Savo egzistencijai išlaikyti padaręs viską ką gali, panaudojęs stipriausią šokio magiją, žmogus panoręs pasilinksinti. Gerbūviui didėjant, ėmė kurti šokius džiaugsmui bei kitiems jausmams išreikšti. Tuo būdu apeiginiai šokiai gavo naują, pramoginę dalį.

Kultūrai ir civilizacijai augant, krikščioniškosios religijos įtakoje, apeiginė šokio prasmė imta pamiršti. Išnyko tikėjimas į šokio magiją, o pasiliko tik mechaniškas šokio atlikimas. Šokiai ir toliau buvo šokami metinių švenčių progomis, nes to reikalavo paprotys. Tokie šokiai, kaip tradiciniai,

išliko iki mūsų laikų. Tačiau didesnioji dalis, pamiršus jų ryšį su tradicinėmis apeigomis, virto pramoginiais, šokamais pasilinksminimo metu, arba visiškai išnyko.

Primityvusis šokis buvo nesudėtingas. Tai šokėjų grandinė, kuri susijungus virto ratu. Šitokie šokiai pas mus vadinami rateliai, Vokietijoje Ringen, Graikijoje Kalamotianos, Jugoslavijoje Kolo, Bulgarijoje Horo. Visur jie buvo šokami pritariant dainai, ir visur jų idėja buvo ta pati — augimo magija.

Iš 17 amž. turime žinių apie šokius sutartines. Sutartinės buvo tam tikri rateliai, būdingi mūsų tautai. Tai perijodiškai besikartojančių, daina palydimų, kelių judesių grandinė. Sutartinės dažniausiai buvo šokamos darbo metu.

Apie 18 amž. pradžią ratelius pradėjo išstumti nauji šokiai, dažnai susikūrę svetimų šokių įtakoje. Vakarų Europoje viešpatavęs prancūziškas menuetas neturėjo įtakos mūsų šokiams. Bet menuetui giminingo, dvaruose šokamo polonezo įtaka jaučiama, pvz. kepurninės pirmoji dalis sustilizuota polonezo įtakoje.

Tame pačiame amžiuje pradėta šokti kadriliai. Jų gimtinė yra Prancūzija. Iš čia jie greitai paplito kituose vakarų ir ypač šiaurės Europos kraštuose. Kadrilių charakteris buvo toks artimas mūsų tautai, kad jie labai greitai paplito po visą Lietuvą, sukuriant daug gražių, Lietuvai būdingų kadrilių. Įvairios jonkelio formos, žekelis, šustas ir kiti su pamėgimu visų buvo šokami ir išliko iki mūsų laikų.

LIETUVES MERGAITĖS ŠOKA

Mūsų kadriliai kūrėsi švediškųjų kadrilių įtakoje, nes Švedija buvo pirmasis kraštas, pasisavinęs kadrilius iš Prancūzijos ir perdavęs juos kitiems šiaurės Europos kraštams. Švediškai ir mūsiškai kadriliai artimi vieni kitiems charakteriu ir šokio figūromis. Pvz. mūsų šusto figūros, net ir melodija, visiškai panaši į vieną Švedijoje šokamą kadrilių.

Tuo pat laiku vakarų Europoje susikūrė anglėzai yra giminingi kadriliams. Jų tėvynė yra Anglija. Anglėzai, kaip ir kadriliai, labiausiai buvo pamėgti šiaurės Europos tautų. Iki šių laikų anglėzai išliko Suomijoje ir pas mus. Be gilesnės studijos sunku pasakyti, koku keliu anglėzai keliavo: iš Lietuvos į Suomiją ar priešingai. Suomiai anglėzų turi daug, o pas mus žinomas yra tik žiogelis.

18 amž. pabaigoje didelę revoliuciją sukėlė valsai. Austrijos sielininkai, Dunojumi plukdę sielius į Vieną iš savo kalnuotų sodžių atnešė gražias liaudies melodijas. Jos visos nepaprastai spalvingos užkėrėjo romantišką vieniečių sielą. Sielininkų dainų ir armonikos akompanimento pasiklausyti susirinkdavo būriai žmonių. Jie muzikos pagauti ėmė šokti ant sielių, sukurdami naują šokį. Ir greitai visa Viena dainavo ir šoko valsą. O iš Vienos valsas užviešpatavo visą Europą. Jis atkeliavo ir į Lietuvą. Bajorų dvarų salionuose pamažu lygią vietą užėmė su polonezu. Tačiau mūsų liaudies šokiams jis nebeturėjo įtakos. Nė viename šokyje nerandamas valsų žingsnis. Kai tuo tarpu mūsų kaimyninės Vokietijos liaudies šokių pagrindu yra valsas. Matyt, jis buvo svetimas mūsų liaudies charakteriui. Ar jo lengvas romantiškumas nebetiko to meto žiauriai rusų prispaustam lietuviui, o gal valsas slidus žingsnis sunkiai galėjo būti pritaikintas miškų ir pievų aikštelėse arba klojimo grindinyje, kame vyko sodžiaus pramogos?

19 amž. pirmojoje pusėje, Bohemijoje, sukurta polka greitai užėmė žymią vietą visos Europos tautų pramogose. Polka, priešinga valsui, turėjo nepaprastai didelės įtakos mūsų ir kitų Europos tautų šokiams. Polkos pagrindu visos Europos tautos sukūrė šimtus gražių šokių.

Lietuvoje polka buvo ypatingai pamėgta ne tik kaip pramoginis šokis, bet ir kaip pagrindas daugelio gražių liaudies šokių. Kalvelis, rugučiai, sukatinis, klumpakojis ir daugelis kitų — tai vis polkos įtakoje sukurti šokiai.

Nuo 19 amž. pabaigos liaudies šokis Lietuvoje išsigimsta. Sulenkėjusių bajorų bei rusų valdininkijos spaudžiamą ir ujamą tautą vis rečiau šoko savo gražiuosius šokius. Kartu su tautinio jausmo žudymu lietuviams primateamos svetimos naujovės. Iš Rusijos ir Lenkijos atkeliauja polka-kokietka, vengerka, krokoviakas, o vėliau fokstrotas ir tango. Per sulenkėjusius dvarus jie pasiekia kaimą. Naujovių jieškančio jaunimo, pradžioje nedrąsiai, o vėliau jau plačiai pradėta juos šokti. O mūsų tautos meno pažiba — liaudies šokiai pradėjo nykti sparčiau.

Atgavus nepriklausomybę, jau tik senieji kaimo gyventojai, ir tai nevisi, mokėjo pašokti senuosius, Lietuvoje susikūrusius šokius. Paskutiniuoju metu liaudies šokiai atgimė. Šiandien kiekviena tauta didžiuojasi savo origi-

• KNYGŲ APŽVALGA

Dr. P. Kalvaitytė-Karvelienė, GYVENIMO VINGIAI. Išleido Liet. Knygos Klubas. Spausdino Draugo spaustuvė 1963 m. Cikagoje. Kaina \$3,50. Gaunama "Drauge".

Kažkodėl pas mus jau eilė metų, kai premijuojami vien tikrai romanai, tartum nebūtų kitų vertingų literatūros kūrinių. Tinkamą pagarbą turėtume atiduoti atsiminimams, biografijs, autobiografijs, kurios dabar vis dažniau parašomos ir gal net didesniu įdomumu skaitomos nei tie pa-būdę mūsų eiliniai romanai.

Štai išėjo iš spaudos dr. P. Kalvaitytės-Karvelienės atsiminimai "Gyvenimo vingiai", jos pirmoji, gražiai išleista knyga, 360 puslapių apimties. Labai teisingai autorė savo įžangoje pasako, kad tokie atsiminimai ypač svarbėja dabar kada mūsų tėvynės okupacija nuarė visas privačios nuosavybės ežias, suvarydama ūkininkus į kolchozus vergų daliai. Taip dedantis, mūsų jaunosios kartos po keliolikos metų pasiges vaizdo, kaip jų senoliai gyveno, kaip kratėsi okupanto jungo ir guldė galvas už laisvę...

Dr. P. Karvelienės atsiminimuose iškilę gyvi vaizdai — tai tikri liudininkai tėvynės ramaus, darnaus gyvenimo, lietuviško kaimo gražių tradicijų, dainų, šokių ar žaidimų, kurie lydėjo žmonių linksmesnius vakarus ir parengimus, o taip pat šventų giesmių ir maldų, lydinčių adventus, šermenis, laidotuves ir t.t.

Savo dideliu kuklumu, bet drauge ir didžia dvasia bei kietu ryžtu daktarė, tada dar jaunutė kaimo mergaitė, įeina į platų pasaulį, siekdama medicinos mokslo. Jai padeda jos kaimynai geradarijai; jai gyvenant pas juos, matomai, jie vis daugiau prisiriša, įvertina mergaitės siekius ir visa širdimi jai linki išeiti tolimesnį mokslą.

Verti lapą po lapo, nepaleisdama knygos, seki, kaip išsivysto ir pamažu realizuojasi pavėluotos moksleivės svajonės. Įdomiai skaitosi. Kalba sklandi, ne be grynai žemaitiškų išsitarimų, kas, man atrodo, puošia knygą.

Reikia sveikinti daktarę Karvelienę už įdėtą darbą ir pasiryžimą, už padarytą įnašą į mūsų kultūrinį gyvenimą, o tai pat ir jos vyrą, Steponą Karvelį, kuris daug padėjo daktarei, išleidžiant knygą į pasaulį. Tikimės sulaukti "Gyvenimo vingių" antrosios dalies.

Janina Narūnė

naliais, iš tautos tradicijų kilusiais šokiais.

Kaip kitų tautų šokiai turėjo įtakos, besikuriant mūsų šokiams, taip pat reikia pažymėti, kad mūsų šokiai darė įtakos ir kaimyninių tautų šokiams. Nes šokiai, kaip ir kiekvienas menas, ribų nežino, keliauja iš krašto į kitą kraštą.

Tat, nežiūrint, kieno įtakoje jie kūrėsi, klumpakojis, žiogelis arba betkuris kadrilius, visi jie mūsų tautos kūrinys. Jie, kaip tautos kultūros dalis, ejo iš kartos į kartą. Mes juos paveldėjome iš prosenelių ir juos nesužalotus, su giliomis tradicinėmis idėjomis, turime perduoti naujai kartai.

Dr. P. Kalvaitytė-Karvelienė

Juozas Kralikauskas "Draugo" \$1.000.00 premijos laureatas 1963 m. už romaną "MINDAUGO NUŽUDYMAS". Premijos mecenatai dr. Antanas ir Elena Razminai. Premija buvo įteikta iškilmingoje akademijoje Jaunimo Centre Cikagoje š.m. kovo 22 d. Juozas Kralikauskas šiuo laimėjo antru kartu "Draugo" premiją. Pirmą premiją jis laimėjo 1961 m. už romaną "Titnago ugnis". Jury komisija buvo sudaryta Clevelande.

Knygą išleido "Draugo" knygoms leisti klubas, 1964 m. J. Kralikauskas savo romanais eina visai skirtingu, savitu keliu mūsų literatūroje. Jis išgilinęs į lietuvių senąją tikiybę literatūrą, Mažvydą, Širvydą, Daukšą, bando atkurti senąsias kalbos lytis ir žodyną pritaikyti tų laikų vartotai kalbai. Kadangi be specialių studijų tokia kalba neprieinama eiliniam skaitytojui, net perdaug prikurta žodžių, panašių senobiniuose raštuose vartojamų, tai jo romanai sunkiai skaitomi, bet dėl to jie nustoja savo literatūrinės vertės.

Kaip jis pats savo žodyje per iškilmingą akademiją išsireiškė: "Rašydamas "Mindaugo" romaną, rūpinausi visų pirma literatūriniais bei estetiniais motyvais. Ideologinę bei patriotinę prasmę ir kitus aspektus teko laikyti antraeiliais. Tikslas buvo parašyti romaną: gi jo egzistencija pareina tik nuo jo literatūrinio vertinimo. Kodėl pasirinkau šią temą?"

Mindaugas — mūsų vienintelis karalius: genialus Lietuvos suvienytojas ir krikštytojas, didis karvedys, Europinio masto valstybininkas, mongolų ir totorių bei slavų atplūdžių sulaukytojas, Lietuvos nukreipėjas Vakarų kultūros link. Nužudytas savųjų kartu su savo dviem mažamečiais sūnumis... Kitos tautos tokį naujakrikštį karalių kankinį šventuoju išauštant.

Buvo vilties, gal išeivija bent jo 700 metų jubilėjaus proga atpažins

jo didybę, nuopelnus ir auką.

Tautos istorija iš dalies gali mums atstoti žemę. Tautos istorija yra didelė gaivintoja, auklėtoja ir mokytoja, ji galinga kovos priemonė. Kaip brangino mūsų istoriją tautos pranašai: Daukantas, Valančius, Basanavičius, Kudirka, Maironis?

Mėginame stūksenti į pasaulio dėmėsį bei sąžinę, o vengiame liudyti, kad mūsų valstybinė tradicija, daugiau negu 700 metų senumo".

Idejine prasme J. Kraliausko romanas yra tam tikrų idėjų atnešimas bei pažadinimas pažinti mūsų praeitį, valstybinę tradiciją ir didžios dvasios vyrus. Todėl jo romanų negalime vertinti vien gražaus literatūrinio pasiskaitymo ir laiko praleidimo pramoga. J. Kraliausko romanai yra tarytum iššūkis mūsų poetų bei rašytojų įieškoti didingų herojų mūsų pačių istorijos praeityje. **Iz. Mat.**

MODERNI MERGAITE. Tai puiki knyga paauglėms mergaitėms. Parašyta žinomo psichologo ir pedagogo St. Ylos, parašyta moderniu priėjimu prie šių laikų jaunuolės. Tai pirmoji lietuviška knyga parašyta taip, kad šių laikų mergaitė ją tikrai įvertins, nes joje nėra nebandoma moralizuoti, mokyti: joje aptariama visi mergaitėms rūpimi klausimai, daugiausia psichologinio pobūdžio. Kai mano viena pažįstama jaunuolė perskaitė šią knygą, pasakė: "Aš nežinojau, kad tokių puikių knygų yra lietuvių kalboje!" Ją turėtų kiekviena lietuvių motina savo dukrai nupirkti. Labai pravartu ją paskaityti ir patiems tėvams, nes juk ne paslaptis, kad mes — tėvai — mažai pažįstame savo bręstančių dukrelių galvoseną — ši knyga daug padės!

Parašė St. Yla. Išleido Immaculata Press. 239 psl. Kaina \$2.50.

Rašoma prof. Kazio Pakšto monografija

JA V-bių Ateitininkų Sendraugių centro valdyba nutarė išleisti prof. K. Pakšto monografiją. Dar Lietuvoje velionis yra buvęs At-kų Federacijos vyr. vadas ir turi didelių nuopelnų ne vien ateitininkijai, bet ir visai katalikiškai lietuvių visuomenei.

Monografiją sutiko parašyti jo buvęs kolega Vytauto D. universiteto prof. dr. Juozas Eretas, dabar gyvenąs Šveicarijoje. Tuo būdu monografijos autorius ir At-kų Sendraugių c. valdyba maloniai prašo visus prof. K. Pakšto kolegas profesorius, spaudos bendradarbius, jo buvusius studentus bei visuomenininkus duoti savo atsiminimų apie šakotą ir šviesią mirusiojo profesoriaus veiklą.

Pilnesniam jo asmenybės nušvietimui ir trumpos pastabos yra labai reikšmingos.

Savo atsiminimus apie prof. K. Pakštą ir kitą medžiagą, kaip nuotraukas, laiškus, prašome siųsti monografijos autoriui šiuo adresu: Prof. dr. Joseph Ehret, Flora Strasse 44, Basel, Switzerland, Europe.

Pasaulio Lietuvis, PLB inf. leidinys. Šio PLB ryšio ir informacijos leidinio adresas: The World Lithuanian, c/o E. Karnėnas, 1118 Rutherford Rd., Cleveland Hts., Ohio 44112, USA.

Penki tomai.

Pirmas tomas: Dainos

Stambus lietuviška drobe įrištas tomas pradeda naują lietuvių tautosakos seriją. Ją ruošia Mokslų akademijos lietuvių kalbos ir literatūros institutas Lietuvoje ir leidžia Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla Vilniuje. Šis tomas turi 834 psl. ir jame atspausintos 646 dainos. Daugelio dainų duotos ir melodijos, kurios pridėtos atskirai knygos gale. Dar duoti "Paaikškinimai", su dainuotojų, jų amžiaus bei gyvenamos vietos nurodymais, užrašymo data, užrašytojų pavardėmis, archyvo numeriais ir kairiai dar įterpta kiek pastabų. Toliau randame abėcėlines dainų pateikėjų ir tekstų bei melodijų užrašytojų rodykles, tarmiškų ir skolinčių žodžių žodynėlį ir pagaliau abėcėlinę dainų rodyklę. Medžiagą paruošė V. Barauskienė ir B. Kazlauskienė (tekstus) ir B. Uginčius (melodijas), daugumoje iš fonografų plokštelių nurašytas. Tekstus redagavo filol. mokslų kandidatas Amb. Jonynas, kuris parašė nedidelį, aiškinamąjį įvadą. Vinjetas piešė V. Kalinauskas, jos skoningos, be modernizmo išmonių. Visa knyga tik lietuvių kalba. Tiražas 5.000 egzempliorių.

Medžiagos užplanavimas

Niekieno nepasirašytoje pratarmėje

sakoma: "Nors šis leidinys yra rinktinės pobūdžio, tačiau jis kartu skiriamas ir folkloristikos mokslo reiklams... Pirmą ir antrą tomą sudarys dainuojamoji tautosaka, trečią ir ketvirtą — pasakojamoji tautosaka, penktą tomą — smulkioji tautosaka..."

Tekstai redaguojami pagal dabartinės literatūrinės lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos normas, išlaikant originalo žodyną, archaines, tarmines ir kitas morfologines formas kūrinių meninei struktūrai išsaugoti" (5-6 psl.).

Užplanavimas iš esmės nėra blogas. Kitas klausimas, kaip pavyks jį įvykdyti. Didžiojo "Lietuvių kalbos žodyno" 5-tasis tomas, jau gerokai sužalotas, išėjo 1959 m. ir toliau per tris metus nėra iš vietos. Gal laukia, kada N. Čiurlio raštai bus išversti į lietuvių kalbą, kad galėtų ištraukti dėti į lietuvių kalbos žodyną, kaip tobulus lietuvių kalbos pavyzdžius... Juk kvailystei ribų nėra.

Cia galima paminėti, kad panašus planas ir tuo pačiu vardu mūsų tautosakai aštuoniuose serijose išleisti buvo mano planas sudarytas ir pradėtas vykdyti jau 1939 m. Buvo išleistas tik serijos A pirmas tomas: "Lietuvių liaudies sakmės" (Kaune, 1940, 448 psl.). Kai užėjo okupacijos ir karai, tai viskas sutriko. Gerai, jei šis planas, kad ir kiek kitokioje formoje, at-

Senelis
kanklininkas

gaivinamas po dvidešimties metų. Nėra jokios galimybės, pagaliau net ir reikalo, išleisti visus užrašytus tautosakos variantus. Tad atranką reikalinga daryti. Kitas klausimas, kiek ji bus vykusiai padaryta.

Medžiagos šaltiniai

Iš 646 dainų, paskelbtų šiame tome, tik 86 dainos užrašytos tarybiniais laikais, 18 pakartota iš jau spausdintų šaltinių, 44 paimtos iš senesnių rankraštinų Lietuvių Mokslo Draugijos rinkinių, o visos kitos, arba 498 dainos, paimtos iš Lietuvių Tautosakos Rankraštyno, kuris yra ne kas kita, kaip buvęs Lietuvių Tautosakos Archyvas, veikęs nepriklausomos Lietuvos laikais. Negaliu nusišėti pasitenkinimo, kad didelis tautosakos rinkimo darbas, išvystytas šios įstaigos, kuriai man teko vadovauti, nenuėjo niekais.

Dar galima paminėti, kad 49 dainos yra paimtos iš kun. prof. T. Brazio rinkinio. Jis tas dainas su melodijomis užrašė 1918-19 m. Džiukijoje, rinkinį iš jo nupirko Humanitarinių mokslų fakultetas ir pagaliau rinkinys atsidūrė minėtame Archyve arba dabartiniame Rankraštyne.

Tautosakos tekstų atrinkimas nėra lengvas dalykas. Man daug tokių atrankų teko daryti ir ne vieną naktį blogai miegoti, kai negali taip lengvai ir paprastai apsispresti, ką reikėtų dėti ir ko neverta dėti į rinktinį leidinį, nes yra tiek daug "už" ir "prieš" dėl vieno ar kito varianto. Visa tai turėdamas galvoje, didelių priekaištų dėl šiam tomui atrinktos medžiagos neturiu. Galima, kad visos dainos yra geros ir vertos spausdinimo, kaikurios yra tikri perlai ir retenybės, pagaliau nėra nė vienos šiukšlės ar pigaus Agitpropo pagaminto šlamšto. Jo tikrai netruks antrame tome, kur neišvengiamai turės būti įdėta "revoliucinių" ir "tarybinių" dainų.

Vienas dalykas atrodo kiek keistas, būtent, kam reikėjo kaikurias dainas pakartoti iš jau spausdintų šaltinių, kai yra po ranka toks gausus rankraštynas. Yra 9 dainos pakartotos iš Rėzos rinkinio, 14 iš Juškos, 7 iš Niemi-Sabaliausko. Iš dalies tai galima paaiskinti, jei rankraščiuose nepasisekė surasti gero varianto. Tai vis pirmaeiliai mūsų tautosakos leidiniai. Tačiau kam reikėjo po vieną kitą dainą paimti iš tokių mažų leidinelių, kaip Miko Petrausko "Lietuviškos dainos" (Bostone, 1922), J. Gudavičiaus "Žemaitiškos dainos" (Tilžėje, 1912) ar Stasio Šimkaus "Dainų dainorėlis" (Kaune, 1919). Tai vis populiarios knygelės, melodijos harmonizuotos, trūksta užrašymo metrikos, pagaliau tos dainelės nėra kokia retenybė.

Klasifikacija

Tautosakos rinkinys be jokios klasifikacijos yra kaip kokia klampi bala. Šio tomo dainos duodamos suskirstytos į tokius skyrius: darbo dainos (arimo, šienapjūtės, rugiapjūtės, avižapjūtės, grikių rovimo, linų ir kanapių rovimo, ganymo, malimo, verpimo, audimo, skalbimo, žvejų, medžioklės, uogavimo, grybavimo); mitologinės dainos; kalendorinių liaudies švenčių bei apeigų dainos: (Naujųjų Metų — terminas vartojamas vietoje liaudiško Advento ir Kalėdų — Užgavėnių, lalauninkų ir sūpuoklinės,

— kitaip tariant — Velykų, Jurginių, javų lankymo ir Joninių); krikštynų dainos; vestuvinės dainos (su eile poskyrių); šeimos gyvenimo dainos (apie tėvus ir vaikus, brolius ir seseris, vyrą ir žmoną, marčios dalią, našlaičių dainos); dainos apie tragiškus įvykius (tai baladės, tik kažkodėl šis terminas anapus vengiamas vartoti); vaikų dainos; dainos apie gyvūniją ir augmeniją.

Yra labai sunku tautosakos klasifikacijoje išlaikyti tam tikrus užsibrėžtus rėmus. Tautosakos kūriniai yra vispusiški, kaip ir pats gyvenimas, jie yra sudėtingi, todėl dažnai nelengva nuspręsti, koks pradai yra vyraujantis. Sakysim, kodėl minėtoje klasifikacijoje "sutartinės" yra taip toli nukeltos į pabaigą, kai daugumas jų yra darbo ir šokio dainos, priderančios pačiai pirmąsiai mūsų dainų rūšių? Visa eilė sutartinųjų įdėta jau šiame tome darbo kitų dainų skyriuje. Iš esmės sutartinės nėra tam tikra dainų rūšis, bet tik savotiška dainavimo forma. Visokios dainos gali būti tokia forma dainuojamos: darbo, šokio, apeiginės, pasakojamo pobūdžio dainos. Kiekviena klasifikacija turi silpnų pusių. Tačiau ir netobula klasifikacija yra geriau, negu jokios.

Aiškinimai

Amb. Jonyno parašytas aiškinamasis įvadas yra populiarius ir paviršutiniškas, turbūt, skiriamas platiems skaitytojų sluoksniams. Joks teoretinis folkloristinis veikalas jame necituojamas, bet nėra citatų iš Markso ir Lenino raštų. Žinoma, neišvengiamia nepaminėjus komunistinės terminijos: feodalizmo laikai, kapitalizmo vystymasis, klasių priešingybės ir pan. Lietuvoje nebuvo nei tikros feodalizmo nei kapitalizmo gadynės, o ryškiausią klasių sistemą sukūrė bolševikinė santvarka. Joks ūkininkas nebuvo kapitalistas, turįs dvidešimt dešimtnių, su visa savo šeima ir pora samdinių dirbęs nuo aušros iki tamsos tą patį darbą, valgęs tą patį maistą prie vieno stalo su samdiniais, kartu su jais švenčias šventes ir tas pačias dainas dainuojas. O naująją bolševikų sukurtą augštąją ir privilegijuotą klasę gerai aprašė komunistas Milovan Djilas, užtat draugas Tito jį keleriems metams pasodino į tamsiąją. Daugelis mūsų dainų, išlikusių iki mūsų dienų, buvo sukurtos tada, kai mūsų žmonės dar nieko nežinojo ir nebuvo girdėję nei apie feodalizmą, nei kapitalizmą, o te-

begyveno pirmąsias bendruomenės gyvenimą.

Paiškinimuose knygos gale šalia metrikinių žinių kaikur yra pastabų, kada daina yra dainuojama, kur ji pirmą kartą buvo atspausdinta, kas suharmonizavo jos melodiją ir kt. Tik kažkodėl nerado reikalo pažymėti, kad kaikurios dainos (pvz. nr. 555) jau buvo atspausdintos mano paruoštam rinkiny "Simtas liaudies baladžių" (Kaune, 1941). Kaikur tekstas yra paimtas iš vieno šaltinio, o melodija iš kito. Kadangi apie tai yra atitinkamai atžymėta, tai nėra taip jau labai blogai, nors reikėtų laikytis dėsnio, kad tekstas ir melodija, einą vienu numeriu, būtų iš tos pačios apylinkės.

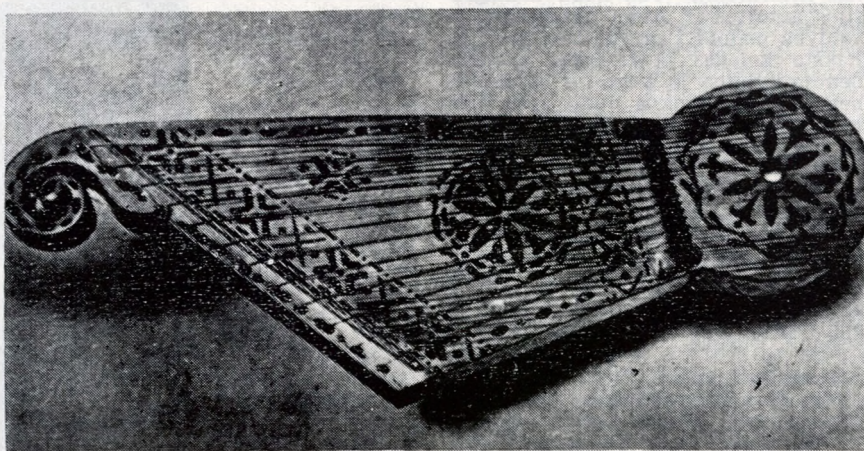
Būtų buvęs padarytas tikrai didelis darbas, jei kiekvienai dainai būtų sužymėti visi jau spausdinti tos dainos variantai. Žinoma, tai milžiniškas darbas, tačiau įmanomas atlikti valstybės išlaikomai įstaigai. Pagaliau žymi dalis to darbo jau padaryta. Mano knygoje "Lithuanian Narrative Folksongs" (Washington, 1954) yra duota beveik pilna bibliografija iki 1954 m. atspausdintoms pasakojamojo pobūdžio dainoms (baladėms ir pan.). Jų tarpe yra net 115 dainų tipų, kuriems pavyzdžių randame šiame tome.

Apskritai leidinys yra vertingas, duoda daug geros medžiagos lituanistinėms studijoms.

Lietuvių Tautosaka. Pirmas tomas: dainos. Vyr. red. K. Korsakas. Šio tomo red. Amb. Jonynas. Medžiaga paruošė: V. Barauskienė, B. Kazlauskienė, B. Uginčius. Vilnius, Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1962 m. 835 psl. Kaina 3.05 rb.

Viltis — A Folklore Magazine, May 1964. Vol. 23. Nr. 1. \$0.50. Turinyje: Folk dance camps; The kanklės — Lithuanian national musical instrument; So. Sea Islanders; Scot Dance History; Dances: Lenciūgelis. Nizamiškos, The Bear Came Over; Fair Nationality Days; Music of the World; other cultural festivals, club activities etc. Leidžia V. F. Beliajus, P.O. Box 1226, Denver 1, Colorado, USA.

Labai įdomus etnografinis ir folklorinis atžvilgiu tautosakinis žurnalas. Beveik kiekviename nr. yra kas nors apie lietuvių tautinius šokius, šventes, papročius. Autorius yra kilęs iš Lietuvos ir savo gimtajam kraštui rodo daug palankumo. Žurnalas leidžiamas ašlų kalba.

KANKLĖS

Lietuvių liaudies menas

PIETŲ EUROPOS MOTERYS

BIRUTĖ CIPLIJAUSKAITĖ

Siaurės žmonėms, ypač Amerikoje gyvenantiems, sunku beprisiminti laikus, kai moteris oficialiai visuomeniniame gyvenime nepasireikšdavo, kai jai į mokslą ir net meną išsimušti būdavo sunku, ar kai buvo laikomasi nuomonės, jog netinka jai vienai net gatvės išeiti. Savarankiškai tvarkyti savo gyvenimą mums atrodo natūralus ir įprastas dalykas. Pabūvojus pietų Europoje, pamatai ką kita. Ypač Ispanijoje ir Portugalijoje moteris oficialiai dar nedaug teisių turi, o neoficialiai ji vyro akyse dar mažiau svečia. Vyras tiki jos sugebėjimais, pripažįsta, kad ir ji protu apdovanota, tačiau pasikliauja tik vyriška galva.

Moteriai užimti atsakingą vietą ten daug rečiau pasitaiko, negu šiame žemyne. Moteris universiteto profesorių tarpe jau labai išimtinai atvejais, tačiau net ir tokiose įstaigose, kaip bankai, moters beveik negalima pamatyti. Atvažiavus iš Amerikos, tai ypač krinta į akis, nes Šiaurės Amerikoje bankai tai beveik jau vien moteriška institucija. Ten gi dar vyrauja mintis, kad moteris, skaičiavimas ir pinigai yra labai nesuderinami dalykai.

Kitas viešojo gyvenimo tuose kraštuose bruožas, taip pat gerokai stebinantis svetimtauti, tai dažnas moterų uždarymas namie. Šis paprotys tikriausiai užsiliko iš arabų okupacijos laikų, nes arabų moteris iš viso jokios teisės neturi viešai pasirodyti ar — gink Dieve — koku žodžiu į vyrų pasikalbėjimą įsiterpti. Dar ir dabar Ispanijoje ir Portugalijoje galioja paprotys, kad vyrai, pavalgę pietų ar vakarienės, tuoj pat išeina į kavinę ir ten su draugais visus dienos įvykius aptaria. Kaip bemylima, ar kokia protinga jo žmona bebūtų, vyras jos niekad į tokia „tertulia“ nepakvies. Beveik tą patį reiškinį galime sutikti ir Italijoje ar Graikijoje. Tik Prancūzijoje jis jau baigia išnykti,

nors pačiuose pietuose vyrai irgi dar daug įvairių išimtinai „vyriškų“ užsiėmimų išsigalvoja.

Moteries visuose šiuose kraštuose daug daugiau namie sėdi, nes nepalydimai nepriimta išeiti, o tie palydovai vis daugiau linkę patys vieni susiburti. Tačiau galvoti, kad moteris namuose jokio balso neturi, būtų klaidinga. Priešingai, ten ji yra neribotas viešpats. Ji viena sprendžia visus smulkius klausimus, visi namų reikalai jos vienos rankose. Net ir namų biudžetas dažnai jos turi būti aprobuojamas. Gi labai sunkiais darbais ji taip pat skustis negali, nes tarnaičių stokos ten nėra ir jos labai prieinamos.

Tad moteris ten tikrai yra savo „pilies valdovė“, ir kartą susigyvenusi su mintimi, kad savo vyro neteks per daug dažnai matyti, planuoja savo dieną pagal savo skonį. Vidurinio luomo moteris dažnai eina į kiną, iš ryto į bažnyčią, arba susikviečia drauges ir išstius popiečius praleidžia lošdama kortomis. Paskutiniu metu vis daugiau merginų pradeda studijuoti, bet prieš kokius dvidešimt metų tai buvo dar visai nepriimtina mintis, ir mergaitės sėdėdavo namie, laukdamos, kol pagaliau atsiradęs išsvajotas princas, jas išves į gyvenimą. Moteriai, įpratusiai savo laiką dirbingai praleisti, jų gyvenimas atrodo gana tuštokas. Tačiau pietietės turi laiko ir daugiau paskaityti, ir muzikai ir menui atsidėti, ir pagalvoti, jei tik turi tam noro.

Didesniuose miestuose jau vis daugiau atsiranda pilną laiką dirbančių moterų, o šiaurės Italijoje bei Prancūzijoje tai jau kasdieninis reiškinys. Suprantama, tokiu būdu jos ir su vyrais „lygesnėmis“ jaučiasi, ir į gilesnes diskusijas įsipina, ir nesitenkina vien tik „moteriskais“ užsiėmimais. Ten visas gyvenimas daug normalėsnis atrodo, nes ir šeimos santykiai tada kitoje plotmėje atsiduria.

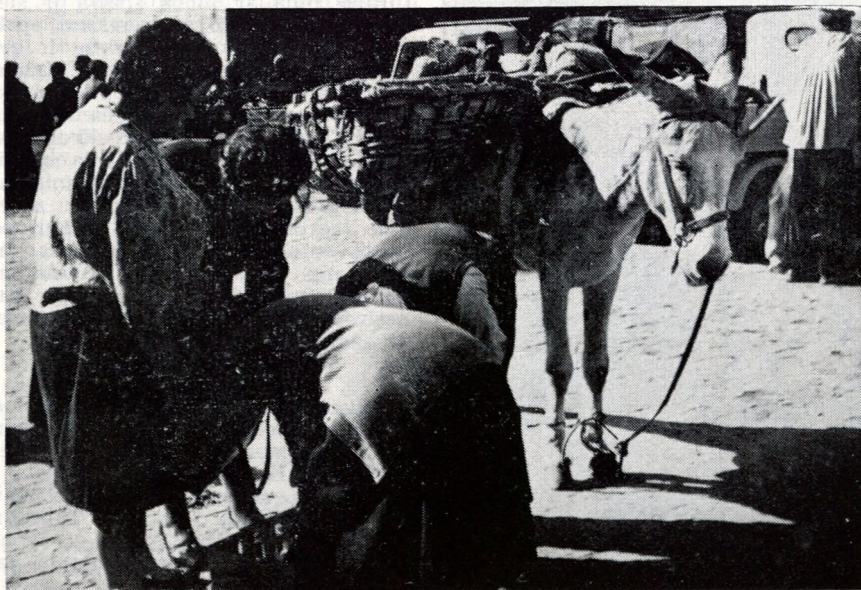
Mums būtų turbūt sunku prisitai-

Ispanė šokėja iš Asturijos

kyti prie tų kraštų pažiūrų į šeimą ir vyro bei moters pareigas. Motina ten viskas namuose, vaikai ją dievina beveik kaip šventąją, ir jos dėka išpuoselėjama ir nepaprastai graži meilė ir prisirišimas tarp brolių ir seserų. Tėvas visomet stovi nuošaliau, jis su savo šeimos nariais daug mažiau bendrauja, ir jam atrodo visai natūralu, sutikus kitą įdomią moterį, jį perkelti visą savo dėmesį. Ir tai nereikia, kad jis savo šeimą užmiršta. Italas — jie visų greičiausia „išimylė“ — gali būti pavyzdingas tėvas ir vyras, bet šalia to turėti ir savo „idealią liepsnelę“, kuri, pasak jo, iš jo šeimos nieko neatima. Jis tos draugystės net neslepia, nes žino, kad daugelis tam pritaras. Priima tai ir jo žmona kaip natūralų reiškinį, sakydama, kad kiekvienas naujas žaislas įdomus tik iki tam tikro laiko. Visa neteisėybė pasireiškia tik tame, kad moteriai tokia „ideali liepsnelė“ yra absoliutus „tabu“. Bet jai ir į galvą neateina, kad ir ji ka nors panašaus galėtų padaryti. Jos vienintelis rūpestis — užauginti vaikus taip, kad jie neprarastų patikėjimo šeimai, ir būti visada pasiryžusiai priimti grįžtančią namo paklydusią avelę. Tik prancūzės pasiekė ir šioje srityje tobulos lygybės — ten moteris turi lygiai tokia pat teisę sustrasti „idealų“ draugą.

Iš šalies pasižiūrėjus, pietietės moterys gali atrodyti net truputį nuskrįstusiomis ir atsilikusiomis. Tačiau arčiau su jomis susipažinus, pamatai, kokios jos yra gilios, kokios jos malonios ir ideališkos žmonos. Jų galvose non dar neatėjo mintis, kad moteris galėtų tapti lygiateise vyro drauge visose srityse; jos nesiveržia į lygybę. Tačiau tuo pačiu jos išliko daug moteriškesnės, daug jautresnės, su stipria idealizmo doze atsargoje, ir pasiryžusios kentėti, kad išlaikytų tikrai darnią šeimą. Savo aplinkoje jos laimingos, ir persodintos į kitokias sąlygas, gal pasijaustų skriaudžiamos. Lygiai taip, kaip prie laisvės ir savarankiškumo įpratusi šiaurietė niekad nebeprigytų krašte, kuriame ji turėtų tapti tik gražiu ir nedaug galvojančiu žaisliuku.

Turgus Toledo

Nuotr. N. Kulpavičienės

• Madų ir grožio pasaulis

Veda IRENA KAIRIENĖ

Jaunoms mergaitėms

Ar galėtum kas nors efektingai įtikinti jaunas mergaites, kad per daug dažų ant veido ir perpuošnios šukuosenos ne joms. Kiek kartų tenka matyti bažnyčioje ar kur pobūviuose jaunas mergaites, kurioms dar toloka iki 20 metų, svarais naudojančias veido grimą, akių dažus ir didžiulės suraizgytom šukuosenom. Mergaitės,

atsiminkit, kad skelbimai ir patarimai, kuriuos jūs skaitote laikraščiuose, dažniausiai yra remiami kosmetikos biznierių ir jiems jūsų išvaizda nė kiek nesvarbi, bet svarbūs pinigai už kosmetiką.

Kaip įtikinti jaunas mergaites, kad švarus jaunas veidelis daug patrauklesnis už pudruotą ir dažytą. Kaip išaiškinti, kad tikrasis grožis yra vidaus grožis, charakteris, šypsena, bet ne išviršiniai dažai.

Gal jas patrauks pavyzdys garsių filmų žvaigždžių, pav. Ingrid Bergman, kuri nedažo nagų raudonai. Gal joms bus pavyzdžiu išgarsėjusi graikė Melina Mercouri, vartojanti tik šveicarišką kremą ir visiškai sutinkanti, kad ji ne gražuolė, bet nebandanti kosmetikos pagalba pagerinti savo išvaizdos.

Ką bekalbėti apie vyresnes, jei ir jaunimo tarpe yra sveikų pažūrų mergaičių, kaip anglė Hailey Mills. Tos mergaitės nesugadino pasisekimai, ji liko kukli ir natūrali ir tuo būdu labai patraukli ir protinga jaunuolė.

Kaip įtikinti lietuvės motinas, kad

tartų įtakingą žodį savo jaunom mergaitėms? O gal čia didesnę pasisekimą turėtų tėvai? Nes tokio amžiaus mergaitėms vyriška nuomonė ypatingai svarbi...

Ilgos kelnės

Kokia jūsų asmeninė nuomonė apie kelnės? Ar jos jums tinka? Kelnės yra nelyginant bikini ar skrybėlę grynai asmenišką skonis. Prieš dėdama kelnės paklausk savęs — ar jos tinka šiai progai ir ar jos tinka man.

Kelnių dėvėtojos gal turėtų pasisekimą neformaliame piknike ar neoficialiame pobūvy sode, bet į jas bus žiūrima nepalankiai centrinėje miesto gatvėje.

Lygiai juokinga dėvėti kelnės netinkama proga, lygiai — ant netinkamos figūros. Dėvinčios kelnės turi besąlyginai būti lieknos ir siaurais klubais. Žinoma, ilgesni lengvi gorsetai nešiojami apačioje gali lašinius patvarkyti, bet "kelninei" figūrai geriausia gelbsti gimnastika.

Greita dieta

Vienas švedų masažistas rekomenduoja sekančią dietą stipriai uždėjusiems nereikalingo svorio:

Pusryčiai — vienas arba du apelsinai, arba vienas greipfrutas, arba pusė stiklo šviežių vaisių sulčių ir vienas apelsinas.

Pietūs — maišyti žali salotai, kelios fygos, džiovintos slyvos, razinkos arba kelios datulės.

Vakarienė — du virti kiaušiniai, dviejų rūšių virtos daržovės-špinatai, morkos, kopūstai, kalafiorai, salierai. Vaisių — obuolys, kriaušė, vyšnios, slyvos ar keletas vynuogių.

Negalima valgyti duonos, bulvių, arba kito krakmolinio maisto. Jokių skysčių. Jei labai jau ištrokštama, galima atsigerti vandens.

Tokiu būdu per savaitę galima numesti tarp 7-10 svarų.

Rudeniniai batai

Šį rudenį kiekviena madas sekanči ponia turi nusipirkti bent porą krokodilo ar kito šliužo odos batų.

Krokodilas, atrodo, metė savo natūralią rudą ar juodą spalvą ir šiemet dažosi visom įvairiausiom spalvomis. Taip pat kobros, driežų ir gyvačių odos pasirodo oranžinės, raudonos, mėlynos ir žalios. Pati moderniausia spalva yra vadinama "šlapias smėlis" (šviesiai ruda). Krokodilo oda visada buvo naudojama gatviniams batams. Ir šiemet gaminami pusaukšte kulnim, uždari ir su didelėmis sagtim batai. Pagal kaikiuriuos madų autoritetus šliužai netinka vakariniams sandalams. Tačiau mažiau konservatyviam skoniui rinkoje jau pasirodė delikatus įvairių spalvų driežo sandaliukai balinei aprangai.

Apie grožį

Išvaizduokite, kad geroji laumė ateitų ir pasiūlytų jums grožį, eleganciją ar charakterį, o jūs turėtumėt pasirinkti. Ką jūs pasirinktumėte?

"Žinoma, charakterį!" sušuko graikų aktorė Melina Mercouri. Tūkstančiai moterų, kurioms trūksta grožio ar elegancijos, gali tuo pasirinkimu pasiguosti.

"Eleganciją gali nusipirkti laiku ir

pinigais, grožis Dievo duotas, bet charakteris yra vienintelė dovana sukurta jūsų jums pačioms", entuziastingai teigia Melina.

Neseniai Amerikos grožio kongresas išrinko grožio karalienės pasaulyje. Grožio pripažinimas teko Elizabeth Taylor, elegancija princesei Grace, o charakterio — poniai Mercouri.

Balsu, kuris primena kartu varį, aksomą ir medų, Melina aiškino kaip kiekviena moteris galėtų išvystyti savo charakterį.

"Reikia pirmiausia nustatyti, kurias ypatybes nori iškelti ir kurias nuslėpti — nudailinti — tai ir viskas! Aš pradėjau tą žaidimą dar maža mergaitė būdama. Aš turėjau labai protingą senelį, kuris padaršindavo mane laisvai pareikšti savo idėjas, savo jausmus ir nuomones. Jis taip pat išmokė mane paslėpti baimę. Kiekvienas yra bailsys visą laiką, bet nieko nėra nepatrauklesnio, kaip parodymas baimės. Žavingiausia asmenybė subyra jūsų akyse, jei žmonės patiria, kas jūs bailė".

"Visi žmonės mano, kad aš labai gyva ir energinga ir viskas klostosi taip, kaip aš noriu, bet viduje aš kartais stingstu iš baimės. Todėl mano neortodoksiška išvaizda nebuvo niekada problema".

Tai yra pasisakymas aktorės, kuri dažnai buvo charakterizuojama kaip "asimetriška", jos burna buvo palyginta su plačiais vartais ir šviesūs sušiaušti plaukai su liūto karčiais.

Net ir jos adoratorius Amerikos filmų direktorius Jules Dassiu — kritikavo jos išvaizdą. Dassiu padėjo Melinai iškilti filmų pasauly ("Never on Sunday", "Phaedra", "Christ Recrucified"). Kai jis statė pirmą filmą su ja, Dassiu pasiūlė Melinai nueit pas gerą Amerikos dantistą.

"Tavo dantys per ilgi", pasakė Dassiu, "Tavęs negalima iš arti filmuoti".

"Dassiui ilgai truko suprasti, kad aš nesu klasinio grožio ir kad man tai visai nesvarbu", pastebėjo Melina.

"Jei turi kokią defektą, parodyk jį žmonėms ir drauge parodyk, kad tu dėl to nesijaudini. Mano burna per didelė? Mano dantys per ilgi? Aš atidariau savo burną dar plačiau ir juokiausiu nuo ausies ligi ausies. Kai filmas buvo baigtas sukt, viena Hollywoodo firma man pasiūlė 85 tūkstančius už šypsenos reklamą. Aš padaviau tą telegramą palydėdama plačiausiu šypsniu. Dabar jis tyli, o aš šypsau prieš filmuojančias kameras. Ir žmonės mano šypseną ilgai atsimena, tuo tarpu, kai visa eilė gražulių nueina užmarštin".

Mercouri tikėjimas į vidinį grožį, kuris kyla ir iš pasitikėjimo savim atnaujinamas kasdien, kai ji pažiūri į veidrodį: "Veido grimas man ne problema — aš jo mažai naudoju. Dažniausiai aš tik tepu ant veido šveicarišką kremą, nuo saulės įdegimo. Tepdama kremą prieš veidrodį aš sau primenu, kad žodis "negražus" yra beprasmis. Jei aš ką myliu ir tą meilę jaučiu — tada aš esu graži. Bet jei aš pasidarau nuobodį ir surūgus — aš esu pati negražiausia moteris pasauly".

Mažų mergaičių suknelės

Pagal vaikų rūbų kūrėją Katariną Hedinger, šių dienų motinos pakeitė būdą rengti vaikus. Dabar vietoje dviejų-trijų pigių suknelių jos perka vieną gerą. Katarina sako, kad, pavyzdžiui, trijų metų mergaitei galima nupirkti suknelę, kurią ji dėvės pusantros metų, žinoma, jei motina žinos tiksliai, ko iš tokio rūbo reikalauti. Pirmiausia reikia žiūrėti į išvirkščią pusę: kad siūlės būtų gerai užbaigtos ir apačioje būtų platus atlenkimas.

Vaikų liemuo ne taip greit auga, kaip išsitempia jų kojos. Tuo būdu geras atlenkimas ypatingai svarbu. Labai praktiškos ir dabar madoje, A kirpimo suknelės, kurios neturi liemens linijos arba tos — su žemesniu liemeniu.

Antra svarbi ypatybė — medžiagos rūšis. Vaikai rūbais nesipuošia, bet juos tikrai dėvi. Vaikų rūbai turi būti pasiūti iš nesiglamžančios, nesitraukiančios ir lengvai plaunamos medžiagos.

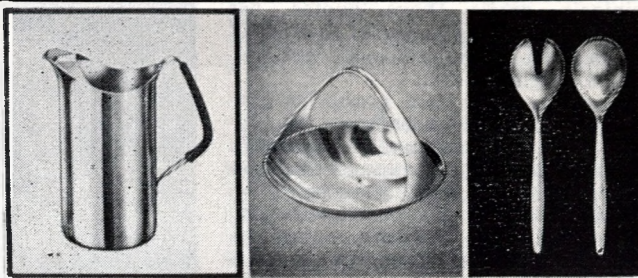
Motinos, kurios perka mergaitėms pigesnes sukneles turėtų vengti visokių valanėlių ir kitų prašmatnių papuošimų, nes po poros skalbimų jie pradės irti.

Katarina Hedinger paruošė keturių

• Šeimininkų kampelis

Veda A. RUSINIENĖ

Druskinė

Liet. liaudies menas

VAISIŲ IR UOGŲ VIRIMAS

Artinasi ruduo — derliaus nuėmimo laikas. Tuo metu gausu vietinių vaisių, daržovių, o ir kainos yra žemiausios. Neviena iš mūsų bandė vekuoti arba virti uogienes, daržoves ar agurkus raugti. Kurios nebandėte, pabandykite dabar. Nepagailėkite paaukoti truputį laiko, o žiemos metu džiaugsitės jūs ir šeima namie gamintais skanėstais.

Vekuotos vaisių, uogų ar daržovių sunkos gali būti naudojamos netik gerimui, bet kepant vaisių pyragą arba įvairias mėsas. Labai pagerina skonį. Dauguma vaisių gali būti supjaustomi arba sumaigomi ir tuomet spaudžiama sunka.

Verdant vaisių skonis dalinai žūsta, tad patartina vartoti termometrą. Išspausť sunką pakaitinti iki 170° F, supilti į karštus sterilizuotus stiklus, paliekant 1/8 colio nuo viršaus. Užsukti, bet nepriveržti ir, sudėjus į verdan-

labai lengvai pasiuvamų suknelių pavyzdžius, kurie bus pardavinėjami Singerio siuvimo mašinų krautuose. Tie pavyzdžiai labai paprasti, bet elegantiški.

Mažoms mergaitėms taip gerai tinka A linijos ir kitos palaidos suknelės, kad jos dar bus madoje ir sekančią sezoną. Ir jos bus siuvamos daugiausia iš geros rūšies vienos spalvos ir gelėtos medvilninės medžiagos.

tį vandenį, dar pakaitinti 5 minutes. Po to aklinau užsukti stiklus. Neturint termometro, pakaitinti tik tiek, kad vos vos matytis sunkos virimas. Pomidorų sunką tuojau po išspaudimo pakaitinti iki užvirimo. Supylus į stiklus, sudėti į puodą su verdančiu vandeniu ir dar pakaitinti 15 min.

Iš uogų, vaisių ar pomidorų dar galima išvirti įvairias uogienes, konfitūrus, košes ir marmeladus.

KOŠES verdamos iš sumaigytų vaisių ir nededama daug cukraus. Verda ma lėtai ir ilgą laiką.

UOGIENĖS daromos iš sumaigytų vaisių ar uogų, kartu su sėklelėmis ir sunka. Uogienėje uogos sukrenta, suverda.

MARMELADAMS vartojama daugiausia apelsinai, greipfrutai, tangerinai ir citrinos. Sėklos išimamos, vaisiai verdami kartu su odele, pirmiausia nulupty oda supjausčius labai plonomis juostelėmis.

KONFITŪRAI verdami iš sveikų uogų arba nemažais gabalėliais supjaustytų didesnių vaisių. Ir verda tokiu būdu, kad uogos išliktų sveikos. Konfitūrais galima puosti ir perpti tortus, arba užpilti ant ledų, pudingų ar pajų. Vartojami du virimo būdai: užpilant cukrum ir laikant tam tikrą laiką ir nusunkus susidariusią sunką paverdant, o po to vėl užpilant. Arba tiesiog užpilant virintu sirupu kelis kartus.

MARINUOJANT daržoves arba vaisius labai svarbu, kad būtų šviežiai skinti, neapvytę, dar kieti. Agurkėlius prieš marinuojant reikia pamerkti šaltam pasūdytam vandeny. Pačiame marinate pakaitinti labai trumpai.

Marinavimui reikia vartoti ne stalo smulkia druska, bet stambia virimo druska.

Obuolių košė

- 20 svarų obuolių,
- 2 kvortos saldaus cider — obuolių sunkos,
- 4-5 puodukai cukraus,
- 1/2 šaukštuko druskos,
- 1 šaukštas malto cinamono,
- 1/2 šaukštuko malto anyso arba
- 3 nemažos lazdelės cinamono.

Geriausias laikas virti obuolių košę yra rugsejo—spalio mėnesiai. Tinkamiausi obuoliai yra: Jonathan's, Northern Spys, Baldwins arba Rhode Island Greenings.

Darbas:

Nulupti obuolius, supjaustyti ir išimti grūdėlius, supilti ciderį ir virti iki pasidarys košė. Supilti košę į didelę negilą kepinui formą (emaliuo-

ta) ir dėti į nekarštą krosnį — 325° F — ir kepti 1 valandą, retkarčiais pamaisant. Po to sudėti cukrų ir druską ir dar virti krosnyje 1 1/2 val. Išėmus iš krosnies, sudėti maltus prieskonius. Cinamono lazdeles arba anyso prieskonius surišti į skepetaitę ir dėti į košę 30 min. prieš baigiant virti. Sudėjus cukrų į košę reikia dažniau pamaisyti, kad nepritrauktų. Išvirtą košę tuojau supilti į karštus sterilizuotus stiklus.

Persikų košė

- 1/2 bušelio persikų,
- 4 puodukai vandens,
- 8 puodukai cukraus.

Darbas:

Paruošti kaip obuolius, tik pavirinus 20 minučių, persikus reikia permalti per mašinėlę arba pertrinti per sieta. Virti taip pat kaip obuolių košę, maišyti kas 20 min. Virti 3-3 1/2 val.

Marinuoti rojaus obuoliukai (Crabapples)

- 10 svarų Sibiro ar Dolgo obuoliukų,
- 10 puodukų cukraus,
- 5 puodukai 5% cider acto,
- 5 puodukai vandens,
- 1 šaukštas gvazdikėlių (whole cloves),
- 2 cinamono lazdelės.

Vartoti šviežiai skintus nesuvytusius obuoliukus. Atsargiai nuplauti muiluotame vandenyje. Nuplauti švarių šaltu vandeniu, kotelius palikti.

Cukrų, actą ir vandenį užvirinti dideliame puode. Atsemti du puodukus sirupo į 3-4 kvortų didumo puodą. Sudėti 14-16 obuoliukų, kuriuos prieš dedant perdurkite kelis kartus virbalu.

Senobinė vestuvių taurė

Užvirinti ir įdėti septintą dalį visų prieskonių. Virti pamažu, pavartant obuoliukus syrupe iki bus minkšti. Atsargiai sudėti į sterilizuotą stiklą, užpilti syrupe ir, kietai užsukus, padėti. Taip kartoti iki visi obuoliukai ir syrupas bus panaudotas. Bus 8 kvortos. Šitokiu būdu paruoštus obuoliukus galima ir užšaldyti. Išvirtus obuoliukus nedėti į stiklus, bet į tam tikrus šaldymui indus su plastikos maišeliais. Aklinau uždaryti ir užšaldyti.

Pomidorų košė (Ketchup)

- 7 svarai pomidorų,
- $\frac{1}{3}$ puoduko vandens,
- $2\frac{1}{2}$ šaukštelio druskos,
- 1 puodukas obuolinio acto (cider vinegar),
- 1 šaukštelis garstyčių miltelių,
- $\frac{2}{2}$ šaukšteliai saliero sėklų,
- $\frac{1}{2}$ lazdelės cinamono,
- 1 šaukštelis nemaltų pipirų.

Parinkti prinokusius, bet dar neperdaug minkštus pomidorus. Nuplauti, išimti sėklas ir supjaustytus smarkiai virti pusę valandos, nuolat maišant nedengtame puode. Išvirus pertrinti per sietelį ir vėl virti pridėjus prieskonius, cukrų ir actą. Virti dar apie pusę valandos ant lengvesnio karščio ir nuolat maišant. Išvirtą košę supilti į sterilizuotus butelius arba stiklus ir aklinau uždaryti.

Trapus pyragas

Proporcija:

- $\frac{3}{4}$ svaro sviesto,
- 6 kiaušinių tryniai ir 1 kiaušinis,
- 1 puodelis cukraus,
- 1 citrinos tarkuota žievelė,
- 1 pokelis vanilijos cukraus,
- 1 saują maltų arba tarkuotų migtelių,
- miltų tiek, kad pasidarytų minkoma tešla.

Darbas:

Išsukti sviestą iki purumo, dėti cukrų, prieskonius ir kiaušinius po viena vis sukant. Išsukus visus kiaušinius pilti miltus vis maišant, o vėliau minkyti, kol pasidarys kočiojama tešla.

Iškočioti 4 vienodo dydžio plokštaičius ir kepti apie 45 min. karštoje krosnyje.

Pertepti galima vaisių uogienėmis ar kremu.

Švediškai blynukai

Proporcija:

- 3 kiaušiniai,
- 1 puodukas pieno,
- $1\frac{1}{2}$ puoduko sijotų miltų,
- 1 šaukštas cukraus,
- $\frac{1}{2}$ puoduko grietinės,
- $\frac{1}{2}$ šaukštuko druskos,
- 2 šaukštai tirpyto sviesto,
- 2 puodukai bruknių ar kitokios uogienės.

Darbas:

Daryti mažus blynukus, arba didelius — leistinius ir pertepus uogiene suvynioti. Viršų pabarstyti cukrum. Vietoj uogienės galima vartoti varškę.

Tam tikra prasme šiandien moterų spauda yra "pasaulinė galybė". Jos tiražai siekia milijonus. Daugybė moterų žurnalų formuoja ir atspindi didelės žmonijos daugumos mintis ir svajones, o dar visai neseniai iki 2 Pasaulinio karo toji spauda buvo uždara, ribota ir neįdomi. "Revoliucija" įvyko neseniai. Sąryš su ta tema Lenkijos "Swiat" rašo:

Nuo 1774 metų, kai Prancūzijoje išėjo pirmas savaitinis moterų laikraštis "Caurier de la Nouveauté", iki I Pasaulinio karo tos spaudos tonas paliko bemaž be permainų, tik su mažomis pataisomis dėl madų ir papročių evoliucijos. Skaitytojos gaudavo turtingą žinių servizą apie "kilniai gimusių" žmonių gyvenimą, žymesnių priėmimų, vestuvių ir laidotuvių aprašymą, apie šviežiausias naujienas iš šukuosenų dirbtuvių, iš siuvelyklų, iš korsetų fabrikų. Tai visa buvo gausiai pajvairinama citatomis iš mokytojų moterų veikalo. Moraliai pedagogiška problematika buvo vainikuojama šablonu "taip turi būti", "to neturi būt". Taip buvo moterų galvosena taikoma prie vyrų sąvokų ir veiksmų. Jei palyginsime prancūzų, anglų, lenkų moterų žurnalus,ėjusius prieš šimtą metų, su žurnalais,ėjusiais tarpukario laikotarpyje (1918-1939), tai pastebėsime minimalinius skirtumus.

Savaime suprantama, kad mada ir grožis ir toliau užims daug vietos moterų žurnaluose, tačiau dabartinė moterų spauda skiriasi nuo senų datų moterų žurnalų tuo, kad seniau daugiau tam tikro idealizmo buvo rodoma, o šiandien daugiau rodoma kasdieninio gyvenimo bei jo funkcijų — kasdieninių darbų, pareigų, pramogų. Iš straipsnių turinio ir reportažo iš-

kyla nauja, originali, moteriškai suprantama, pilietinė sąmonė, kuri yra laisva pakilių šūkių, bet užtat stipriai laikosi žemės, tačiau šito teiginio nereikia suprasti kaip plokščio utilitarizmo.

Nors ir ne visi, bet nemaža moterų laikraščių rodo, kad moderniška moteris pažįsta reikalą ir kainą pasišventimo, pasiaukojimo neeiliniams, nekasdieniniams tikslams, tik moteris juos mato kiek kitokioj šviesoje negu vyrai.

Radikalus posūkis moterų spaudoje atsirado po 2 Pasaulinio karo, po 1945 metų, bet ypačiai išryškėjo 1952-1957 metais. Moterų žurnalų prenumerata iš "rinktinių" sluoksnių išsiplėčia į vidutiniškus moterų sluoksnius ir į darbininkes.

Daugiausia dėmesio dabar moterų spaudos redakcijos skiria profesiniams reikalams bei problemoms, o iš antros pusės — šeimyninės harmonijos kūrimo menui; kadangi tarp tų abiejų sričių yra glaudus, nors ir ne visai aiškus ryšys, tad dažnai dedami straipsniai, ryškiną psichanalizės ir psichoterapijos paslaptis. Prie to priduriamas "žemiškas", labai praktiškas reikalas — tai pirkinų planavimo temos. JA V-se statistikai apskaičiavo, kad 78% prekybinės apyvartos pareina nuo reklaminių patarimų bei pasiūlymų, adresuotų moterų klientūrai.

Lietuvių moterų spauda, dėl buvusio spaudos draudimo, turi gan trumpą istoriją ir skiriasi nuo didžiųjų tautų moterų spaudos tuo, kad visą laiką daug dėmesio skiria, be bendrų moteriškų problemų, savo tautos, jos laisvės, tautiško susipratimo, lietuvių išlaikymo problemoms ir visai nekreipia dėmesio į pirkinų reklamą.

J. Gbs.

• Atsiųsta paminėti

Lietuvių Dienos, mėnesinis žurnalas. Adresas: Lithuanian Days, 4364 Sunset Blvd., Hollywood 29, California.

Laiškai Lietuviams, mėn. žurnalas. Adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, Ill., USA.

Šaltinis, Anglijos liet. laikr. Red. kun. S. Matulis, MIC. Red. ir adm. adresas: 21, The Oval, Hackney Rd., London, E. 2, England. Turinyje daug politinių ir kultūrinių straipsnių. Priedas mažiems skaitytojams — Šaltinėlis.

Knygų Lentyna, nr. 3-4, 1963. Lietuvių Bibliografinės Tarnybos Biuletenis. Leidžia Vytautas Saulius, Danville, Illinois, USA. 120 psl. Turinyje: Česlovas Grincevičius — "Vytauto D. Universiteto bibliotekai 40 metų".

Mecenatas Vyt. Saulius išleido paskutinį "Knygų Lentynos" numerį. Jis leido šį žiniaraštį nuo 1960 metų, paskelbdamas 993 lietuvių leidinius ir 370 kitomis kalbomis, 15.000 periodinių leidinių bei straipsnių.

Tarptautinės Mokslo Akademijos nariai įvertino Vyt. Sauliaus leidinį, kaip reikšmingą įnašą tarptautiniam mokslui. Dėl "Mūsų Lietuvos" redagavimo iš redaktorių pasitraukė ir Bronius Kviklys. Jis eilę metų teikė skait-

lingų leidinių aprašymą ir registravimą. 1964 m. "Knygų Lentynos" leidimą perima Lituanistikos Institutas, vad. dr. J. Balio. Liet. Bibliogr. Tarnybos vadovas Aleksandras Ružanec-Ružancovas ir toliau lieka vyr. redaktoriumi.

★

Garbės prenumeratoras:

Kleivienė V., Cicero, Ill., USA
Matulionienė O., Plattburg, N.Y.,
Naikauskienė D., Windsor, Ont.
Norkienė T., Hartford, Conn., USA
Kun. P. Totoraitis, Newark, N.J.

Žurnalui aukskojo:

Wellando apylinkės valdyba, Welland, Ontario, Canada — \$50.00

Po \$3: Matulionienė O., Plattburg, N.Y., kun. P. Totoraitis, Newark, N.J.

\$2 — Meškauskienė E., Chicago, Ill.

Po \$1: Arlauskaitė A., Montreal, Čekienė E., Woodhaven, N.Y., Jasienė P., New London, Conn., Jautokaitė S., Chicago, Ill., Karalienė O., Los Angeles, Calif., Linkevičienė Z., Oakville, Ont., Masaitienė E., Havre De Grace, Md., Navikienė E., Montreal, Que., Petronienė D., Dearborn, Mich., Raulinaitienė P., Los Angeles, Calif., Svičienė B., Avon, Mass., Vaitiekūnienė D., Hamilton, Ont.